

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA PODNIKOVÉHO MANAŽMENTU**

Evidenčné číslo: 104002/I/2013/2469365626

**ANALÝZA FAKTOROV VPLÝVAJÚCICH NA
PONUKU PRODUKTOV VYBRANÉHO
ODVETVIA NÁRODNÉHO HOSPODÁRSTVA**

POĽNOHOSPODÁRSKE ODVETVIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Diplomová práca

2013

Bc. Gabriela Matejová

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA PODNIKOVÉHO MANAŽMENTU**

**ANALÝZA FAKTOROV VPLÝVJÚCICH NA
PONUKU PRODUKTOV VYBRANÉHO
ODVETVIA NÁRODNÉHO HOSPODÁRSTVA**

POĽNOHOSPODÁRSKE ODVETVIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Diplomová práca

Študijný program: 6284 8 12 Ekonomika podniku

Študijný odbor: 6284 8 00 Ekonomika a manažment podniku

Školiace pracovisko: Katedra podnikovohospodárska

Školiteľ: Ing. Nora Grisáková, PhD.

Bratislava 2013

Bc. Gabriela Matejová

Zadanie

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....
(podpis študenta, resp. uchádzača o habilitačné konanie)

Pod'akovanie

Touto cestou sa chcem poďakovať Ing. Nore Grisákovej PhD. za odbornú, metodickú pomoc a cenné rady pri písaní mojej záverečnej práce.

ABSTRAKT

MATEJOVÁ, Gabriela: *Analýza faktorov vplývajúcich na ponuku produktov vybraného odvetvia národného hospodárstva*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta podnikového manažmentu; Katedra podnikovohospodárska. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Nora Grisáková, PhD. – Bratislava: FPM EU, 2013, 63 s.

Cieľom záverečnej práce je analýza faktorov vplývajúcich na ponuku v poľnohospodárskom odvetví Slovenskej Republiky. Práca je rozdelená do 5 kapitol. Obsahuje 6 grafov, 15 tabuliek, 3 obrázky a 2 prílohy. Prvá kapitola je venovaná súčasnému stavu v poľnohospodárskom sektore na Slovensku. Opisuje Spoločnú poľnohospodársku politiku Európskej Únie, jej nástroje, mechanizmy a dotačnú politiku. V ďalšej časti sú napísané hypotézy o možných faktoroch vplývajúcich na ponuku v tomto sektore. Následne sú tieto tvrdenia overované a dokazované pomocou rôznych metód a štatistických údajov. Záverečná kapitola rozoberá najväčšie problémy v odvetví a uvádza nápady, ako by sa súčasný stav mohol zmeniť k lepšiemu. Výsledkom riešenia danej problematiky je určenie faktorov, ktoré vplývajú na ponuku v poľnohospodárskom odvetví v Slovenskej Republike.

Kľúčové slová:

poľnohospodárstvo, ponuka, faktory, SPP, dotačná politika

ABSTRACT

MATEJOVÁ, Gabriela: *Analysis of factors influencing the supply of chosen sectors of the national economy*. - University of Economics in Bratislava, Faculty of Business Management; Department of Corporate Finance. Theses supervisor: Ing. Nora Grisáková, PhD. – Bratislava: FBM EU 2013, 63 p.

The aim of the thesis is to determine factors influencing the supply in the agricultural sector of the Slovak Republic. The work is divided into 5 chapters, including 6 graphs, 15 tables, 3 figures and 2 appendices. In the first chapter is devoted to a description of the current situation in the agricultural sector in Slovakia. It describes the common agricultural policy of the European Union, tools, mechanisms and subsidy policy. In the next section are constructed hypotheses about the possible factors influencing the supply in this sector. Consequently, these claims are verified and demonstrated by using a variety of statistical methods and data. In the final chapter discusses the major problems in the sector and provides ideas as to how the current situation could change. The result of solving the issue is to determine the best factors that influencing supply in the agricultural sector in the Slovak Republic.

Keywords:

agriculture, supply, factors, CAP, subsidy policy

Obsah

Úvod.....	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí.....	11
1.1 Spoločná poľnohospodárska politika Európskej únii	12
1.1.1 Reforma SPP po roku 2013	14
1.1.2 Oblasti SPP politiky.....	15
1.1.3 Finančná podpora.....	22
1.2 Charakteristika národného hospodárstva Slovenskej Republiky.....	24
1.3 Charakteristika Poľnohospodárstva Slovenskej republiky	26
1.3.1 Najväčší producenti na Slovensku.....	28
1.3.2 Formy podpory farmárov na Slovensku	29
2 Cieľ práce	31
3 Metodika práce a metódy skúmania	33
4 Výsledky práce	36
4.1 Určenie faktorov vplývajúcich na ponuku.....	36
4.2 Overenie hypotéz	39
5 Diskusia.....	53
Záver	56
Zoznam použitej literatúry	58
Zoznam príloh.....	61

Zoznam skratiek a značiek

b. c. – bežné ceny

CAP – Spoločná poľnohospodárska politika (Common agricultural policy)

EAFRD – Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka

ES – Európska smernica

EÚ – Európska únia

GMO – Geneticky modifikované potraviny

HDP – Hrubý domáci produkt

IACS – Integrovaný administratívny a kontrolný systém (Integrated Administration and Control System)

MP SR – Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej Republiky

PDO – Chránené označenie pôvodu (Protected Designation of Origin)

PGI – Chránené zemepisné označenie (Protected Geographical Indication),

PPA – Pôdohospodárska platobná agentúra

s. c. – stále ceny

SAPS – Single Area Payment Scheme

SHR – Samostatne hospodáriaci roľník

SPP – Spoločná poľnohospodárska politika

SPS – Single Payment Scheme

TPG – Zaručená tradičná špecialita (Traditional Speciality Guaranteed)

VÚPOP – Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy

Úvod

Predkladaná práca sa zaoberá jedným z najdôležitejších odvetví každého národného hospodárstva - poľnohospodárskym sektorom Slovenskej Republiky. Toto odvetvie už niekoľko rokov prechádza zložitými procesmi. Základným cieľom každej krajiny je udržať potravinovú rovnováhu a zabezpečiť tak kvalitnú výživu celého obyvateľstva. Dôležité je, dokázať to takými spôsobmi, ktoré nebudú poškodzovať prírodné podmienky krajiny a zároveň, vyprodukované produkty sa budú predávať za ceny, ktoré budú dostupné pre všetky vrstvy obyvateľstva.

Cieľom práce je určiť faktory, ktoré vplyvajú na ponuku v tomto odvetví. Pre naplnenie cieľa sme prácu rozčlenili do viacerých kapitol. V prvej kapitole sa zaoberáme súčasným stavom, ktorý je v krajine. Tento stav opisujeme na medzinárodnej úrovni, keďže ako členovia Únie, musíme rešpektovať a riadiť sa nariadeniami Spoločenstva.

Hlavný dokument, ktorý ovplyvňuje spôsoby produkcie a dotovanie nášho poľnohospodárstva je Spoločná poľnohospodárska politika EÚ. SPP predstavuje systém mechanizmov a pravidiel, ktoré priamo vplyvajú na produkciu, výmenu a spracovanie poľnohospodárskych výrobkov.

Ciele SPP sú zamerané na zvýšenie efektivity produktivity a podpory v odvetví prostredníctvom technického rozvoja a na optimálne využívanie všetkých výrobných faktorov. Poskytovanie týchto podpôr má dať poľnohospodárom záruku minimálnych cien a ochrániť ich pred konkurenciou z tretích krajín. Veľký dôraz sa kladie na dodržiavanie bezpečnosti a ochranu zdravia konečného spotrebiteľa. Do popredia sa preto dostávajú najmä bioprodukty a výroba, ktorá obsahuje čo najmenej chemických zložiek.

Táto politika prešla rôznymi reformami, až kým sa stanovila dnešná podoba. Považuje sa za „živú“ a predpokladáme, že aj do budúcnosti sa ešte pravidlá financovania a pravidlá produkcie budú meniť, podľa aktuálneho stavu v každej krajine Európskej Únie.

V tejto kapitole opisujeme, okrem iného, aj stav národného hospodárstva krajiny a súčasnú pozíciu poľnohospodárskeho odvetvia. Je dôležité poznať vývoj obyvateľstva a plánovať v tomto sektore na dlhodobú bázu. Tak ako väčšina vyspelých európskych krajín, máme mierne zvyšujúci sa počet obyvateľov, ktorý je spôsobený imigrantmi z iných štátov. Obyvateľstvo pomaly starne a ubúda ľudí, ktorí by chceli pracovať v tomto sektore. Poľnohospodárstvo má malý podiel na tvorbe celkového HDP krajiny. Okrem toho Slovensko väčší objem poľnohospodárskej produkcie dováža, ako vyváža, čo je z dlhodobého hľadiska veľmi nepriaznivé.

Kombinácia týchto skutočností bol jeden z dôvodov, prečo sme si vybrali práve túto tému, ako zadanie záverečnej práce. Druhá a tretia kapitola sú venované podrobnejšiemu opisu cieľa práce, stanoveniu čiastkových cieľov a popísaniu krokov, ktoré sme urobili, aby sme ich naplnili.

Štvrtá kapitola obsahuje najpodstatnejšiu časť z tejto práce. Je rozdelená do dvoch hlavných častí. V prvej sa venujeme predovšetkým hlavným faktorom v odvetví, pomocou ktorých vymenovávame faktory, ktoré by mohli mať rozhodujúci vplyv na ponuku. V nasledujúcej podkapitole sa zase snažíme naše hypotézy a tvrdenia podložiť dôkazmi.

Posledná kapitola predstavuje zhrnutie výsledkov práce. Sú tu vymenované skutočnosti, ku ktorým sme dospeli, a ktoré sa nám podarilo na dostatočnej úrovni dokázať. Zaoberáme sa v nej najmä možnosťami, ako by sme do budúcnosti mohli dosiahnuť vyššiu efektivitu produktivity v odvetví a lepšie prerozdeliť finančné prostriedky určené na rozvoj poľnohospodárskeho odvetvia.

Poľnohospodárska politika je v poslednom období veľmi často diskutovaná, či už na národnej alebo celoeurópskej úrovni. Aj to dokazuje jej nesmierny celospoločenský význam. Je potrebné venovať jej dostatok pozornosti, aby sa v budúcnosti nestalo, že krajina nebude schopná produkovať a zabezpečiť dostatočné množstvo kvalitných potravín pre každého obyvateľa.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Poľnohospodárstvo je najdôležitejšie odvetvie hospodárstva každej krajiny. Je zdrojom potravín pre ľudí a krmovín pre hospodárske zvieratá, ktoré sú spolu s rastlinou výrobou hlavným zdrojom výživy pre obyvateľstvo.¹

Slovenská republika je od 1. 5. 2004 členom Európskej únie. Vstupom sa zaviazala, že bude rešpektovať a riadiť sa všetkými záväznými smernicami, a politikami spoločenstva. Spoločná poľnohospodárska politika (Common agricultural policy – CAP) patrí ku najrozsiahlejším, najdiskutovanejším a zároveň najkontroverzným témam únie.

Za najdôležitejšie plodiny sa považuje kukurica, pšenica, jačmeň, ovos, raž, zemiaky, cukrová a krmná repa, repka olejná, slnečnica, zelenina a ľan. K dôležitým hospodárskym zvieratám sa zase zaraďujú hovädzí dobytok, ošípané, ovce, kozy, hydina, kone, králik domáci a nutria. Z uvedeného získavame pre život nevyhnutné produkty ako mäso, mlieko, vajcia, obilné zrnó, krmoviny a vlnu, ktoré sú potom ďalej predávané alebo spracovávané do rôznych finálnych výrobkov. Poľnohospodársky sektor má niekoľko špecifických hľadísk a faktorov, na ktoré nemôžeme zabúdať pri jeho posudzovaní.

Poľnohospodárstvo zaraďujeme do takzvaného primárneho sektora. Znamená to že je to sektor, číslo jeden, inými slovami veľmi dôležitý. Ostatné sektory ako sekundárny, terciálny alebo priemysel, v konečnom dôsledku krajiny nepotrebujú ku prežitiu a užitíu svojho obyvateľstva. Na prvom mieste by v každej krajine malo byť zabezpečenie dostatku kvalitných potravín pre celé obyvateľstvo. Každý človek by mal denne prijať priemerne 2100 kalórií, aby mal zabezpečenú zdravú výživu svojho tela.

Keď posudzujeme poľnohospodársky sektor z globálneho hľadiska, zistíme, že najmä vo vyspelých krajinách, má poľnohospodárska výroba čoraz nižší podiel na celkovom HDP krajiny. Rovnako je klesajúci trend v zamestnanosti v tomto sektore. Zaujímavosťou je, že väčšina krajín je závislá na dovoze potravín pre svoje obyvateľstvo. Niekde to je iba určitý druh potravín, iné krajiny nie sú ani schopné a nemajú také kapacity, aby dokázali zabezpečiť potravinovú nezávislosť pre svojich obyvateľov.

Cenová stabilita poľnohospodárskych výrobkov priamo ovplyvňuje celkovú cenovú stabilitu v krajine. Vo všeobecnosti sa každá vláda snaží udržiavať cenovú stabilitu. Ak by cena komodít rapídne stúpala, nastalo by v krajine napätie. Ľudia by si pravdepodobne

¹ IZAKOVOČOVÁ, Zita a kolektív: *Hodnotenie poľnohospodárskej krajiny v tranzitívnej ekonomiky*. 2008. s. 143

neprestali kupovať základné potraviny pre konzumáciu, ale snažili by sa hľadať alternatívne, lacnejšie zdroje, tak aby dokázali uživiť seba aj celú svoju rodinu. Prinieslo by to iba zbytočné napätie a nespokojnosť do krajiny.

V súčasnosti sa už neaplikuje protekcionizmus na ochranu domácich výrobkov voči dovozu z krajín Spoločenstva, iba z pohľadu celej Únie voči tretím štátom. Z pohľadu Spoločenstva je táto politika vítaná, ale z pohľadu jednotlivých krajín, aj Slovenska, môže znamenať zánik niektorých drobných domácich producentov, ktorí nedokážu držať krok a hlavne výrobné náklady, so zahraničnými producentmi, ktorí dovážajú potraviny do krajiny.

1.1 Spoločná poľnohospodárska politika Európskej únie

Spoločná poľnohospodárska politika (SPP) vznikla už zakladajúcou Rímskou zmluvou v roku 1957. Odvtedy prešla rôznymi a rozsiahlymi reformami. Najväčší dôraz je kladený na zachovávaní pôdy v dobrom poľnohospodárskom a environmentálnom stave. Poľnohospodári sú povinný rešpektovať životné prostredie, bezpečnosti potravín, zdravie rastlín a dobré životné podmienky zvierat. V prípade porušenia noriem, EÚ redukuje krajine príspevky na rozvoj poľnohospodárstva.

Za hlavný regulačný nástroj spoločného trhu Únie boli určené ceny potravín a ako základné princípy SPP sa stanovili:²

- jednota trhu – voľný obchod s poľnohospodárskymi produktmi v rámci spoločného trhu,
- preferencia Spoločenstva – preferencia spotreby výrobkov Spoločenstva pred importom z tretích krajín,
- finančná solidarita – členské štáty sa spolupodieľajú na nákladoch spoločnej poľnohospodárskej politiky.

Význam spoločného trhu spočíva najmä v ochrane spotrebiteľov pred dovozom lacných a nekvalitných komodít z tretích krajín, a zároveň podporuje vývoz nadprodukcie v rámci únie.

Všeobecným cieľom EÚ je zabezpečenie primeranej životnej úrovne poľnohospodárov a poskytovanie dodávok potravín za prijateľné ceny pre spotrebiteľov.

² VIDOVÁ, Jarmila: *Hospodárska politika Európskej únie*. 2012. S. 35.

Za hlavné priority SPP je ustanovené:³

- zabezpečenie kvality a bezpečnosti potravín,
- ochrana životného prostredia a dobrých životných podmienok,
- zachovanie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva EÚ v globálnom meradle,
- zachovanie vidieckych komunít a zvýšenie ich dynamiky a udržateľnosti.

Hlavnou úlohou únie, je dohliadať na výdavky SPP. O rozpočte každý rok rozhoduje Rada Európskej únie spolu s Európskym parlamentom. V súčasnosti ešte dobieha finančný rámec pre sedemročné obdobie 2007 – 2013. Rozpočet pre toto obdobie, pre všetkých 27 štátov, bol 96 mld. EUR v bežných cenách.⁴ Peniaze pochádzajú z Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EAFRD).

Výdavky sa používajú predovšetkým na priame platby pre poľnohospodárov, ktorí spĺňajú stanovené podmienky. Približne 20% z rozpočtu sa vynakladá na rozvoj vidieka a na pomoc poľnohospodárom, ich modernizáciu, zvyšovanie konkurencieschopnosti a zároveň aktívnu ochranu životného prostredia.

SPP zabezpečuje spravodlivú hospodársku súťaž a identické normy kvality a bezpečnosti stravy pre všetky členské krajiny. Pomáha fungovaniu jednotného trhu. Väčšinu potravín, ktoré si dnes môžeme kúpiť v obchodoch, by bez tejto spolupráce neboli dostupné.

Poľnohospodársky sektor nie je vo všeobecnosti veľmi výnosný. V porovnaní s inými sektormi, poľnohospodári pracujú dlhšie a zarábajú menej. Základné investície do ich podnikov sú veľmi vysoké a ich návratnosť je niekoľko mesiacov, až rokov. Preto je nevyhnutné, aby boli podporovaní rôznymi dotáciami. Bez štátnej alebo inej podpory by neboli schopní konkurovať a zároveň dodržiavať náročné bezpečnostné štandardy.⁵

Peniaze z fondu sa musia použiť na podporu malých podnikov alebo potravinárskeho priemyslu. Každá krajina si stanovila svoje vlastné priority pre rozvoj vidieka. Podmienkou je iba to, aby 10 % rozpočtu bolo použitých na podporu

³ EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-03-09]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/faq/facts/index_en.htm>

⁴ EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-12-09]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/faq/rurdev/index_en.htm>

⁵ EUROPEAN UNION: *The Common Agricultural Policy*. 2012. S. 12.

konkurencieschopnosti poľnohospodárstva a lesníctva, minimálne 25 % na zlepšenie životného prostredia krajiny a aspoň 10 % na diverzifikáciu vidieckeho hospodárstva.

Celková hospodárska situácia za rok 2011 v EÚ, odrážala mierne oživenie z predchádzajúceho roka. Hrubý domáci produkt únie vzrástol o 1,6 %. Tempo oživenia v krajinách Únie bolo ale nerovnomerné. Najvyššie HDP dosiahli pobaltské štáty, nasledované Poľskom a Švédskom. Najhoršie, s negatívnym rastom, boli na tom Grécko a Portugalsko, ktoré hlboko poznačili fiškálne úspory a vysoká nezamestnanosť.⁶

Pre poľnohospodárske odvetvie v roku 2011 v EÚ, bol charakteristický celkový rast produkcie o 3,7%. Bol to už druhý rastový rok po kritickom, krízovom roku 2009, v ktorom bol zaznamenaný pokles produkcie v poľnohospodárstve až o 13%. Objem rastlinnej výroby sa zvýšil o 1,7% a živočíšna produkcia zaznamenala celkový rast, o 7,7% oproti predchádzajúcemu roku 2010.⁷

Jedno z kritérií, na základe ktorého sa porovnáva úroveň v rámci Únie, je zamestnanosť v poľnohospodárstve. Metóda porovnania vychádza z posudzovania zamestnanosti v príslušnom sektore so zamestnaním v iných hospodárskych odvetviach. Dôležité je uvedomiť si, že väčšina ľudí pracujúcich v poľnohospodárstve je zamestnaná iba na čiastočný úväzok a majú iný hlavný zdroj príjmov. V štatistikách nie sú títo zamestnanci uvádzaní, zaznamenávajú sa iba ľudia zamestnaní v podnikoch, kde je poľnohospodárstvo hlavná činnosť podnikania.

V roku 2010 pracovalo v poľnohospodárstve v rámci EÚ okolo 11 mil. ľudí. Najviac zamestnaných v tomto sektore, v absolútnych číslach, bolo v Poľsku, v Rumunsku a Taliansku. Najmenej v Luxembursku, na Cypre a v Belgicku. Slovensko zaznamenalo okolo 85 000 pracovníkov v poľnohospodárstve.⁸

1.1.1 Reforma SPP po roku 2013

Posledná a aktuálna reforma, ktorej cieľom je zmeniť chápanie poľnohospodárskej politiky EÚ bude uzavretá v priebehu roka 2013. V nastávajúcich rokoch by sa SPP mala intenzívne meniť a snažiť sa o dosiahnutie:⁹

⁶ EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-30-09]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/agricultural/2011/pdf/overview_en.pdf>

⁷ EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-30-09]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/agricultural/2011/pdf/overview_en.pdf>

⁸ EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-30-09]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/agricultural/2011/pdf/c5-1-351_en.pdf>

⁹ VIDOVÁ, Jarmila: *Hospodárska politika Európskej únie*. 2012. S. 39.

- živej politiky, ktorá odráža potreby a očakávania spoločnosti,
- udržateľného poľnohospodárstva z kvalitných výrobkov,
- multifunkčnosti poľnohospodárov,
- rastu a tvorby pracovných miest vo vidieckych oblastiach,
- posilňovania konkurencieschopnosti a inovácií, tak aby poľnohospodári dokázali reagovať na nové výzvy svetového trhu,
- riadenia jednoduchými a transparentnými pravidlami,
- zabezpečenia neprerušovaných a udržateľných dodávok potravín.

Na zabezpečenie stanovených cieľov sú navrhované rôzne opatrenia. Napríklad, zabezpečenie jednoduchšej podpory, ktorá by sa mala obmedziť na 300 000 € ročne na jednu farmu a súčasne rozdeliť čo najrovnomernejšie medzi jednotlivé regióny EÚ. Väčšia podpora by mala smerovať takým poľnohospodárom, ktorí využívajú šetrné technológie k životnému prostrediu.

1.1.2 Oblasti SPP politiky

Priame platby

Podpora sa realizuje v rámci takzvaných priamych platieb (Direct payments), ktoré sú poskytované priamo poľnohospodárom v rámci schém pomoci. Hlavným cieľom týchto platieb je podpora, oddelená od produkcie, ktorá má stabilizovať príjmy plynúce z predaja, pretože tieto príjmy sú často závislé od sezónnosti alebo volatility trhu. Režimy priamej podpory sú uvedené v nariadení Rady ES č. 73/2009, ako SPS, SAPS, schémy a špecifické podpory.

Ďalší nástroj EÚ, ktorý zaradujeme medzi priame platby je Cross-compliance – podmienenosť. Sú to sankcie, o ktoré sa kráti priame platby, ak bolo zistené porušenie právnych predpisov na ochranu životného prostredia, verejného zdravia, zdravia zvierat, dobrých životných podmienok pre zvieratá alebo hospodárenie s pôdou. Veľkosť zníženia, závisí od závažnosti porušenia.

Na kontrolu dodržiavania musia prijať členské štáty potrebné opatrenia, aby zabezpečili, že transakcie financované z fondov sú vykonávané skutočne a v súlade s pravidlami. Pre tento účel sú povinné všetky členské štáty zaviesť Integrovaný

administratívny a kontrolný systém (Integrated Administration and Control System – IACS).

Je to IT systém, ktorý podporuje národné správy pri výkone svojich funkcií. Je prevádzkovaný akreditovanými platobnými agentúrami. Pokrýva všetky priame platby podpory, ktoré sú poskytované na základe počtu hektárov alebo počtu zvierat držaných chovateľom a niektoré platby pre rozvoje vidieka.

Rozvoj vidieka

Dôležitou súčasťou SPP je aj rozvoj vidieka. Podľa oficiálnych štatistík je až 91% územia v EÚ vidiek a žije tu celkovo 56% populácie. Mnoho z týchto oblastí je dnes ohrozených. Priemerný príjem na jedného človeka je nižší ako v mestách, zatiaľ čo služby sú oveľa menej rozvinuté. Starostlivosť o vidiecke prostredie je finančne nákladná. Vidiek je ale mnohokrát základným zdrojom potravín a surovín, ktoré spoločnosť potrebuje. Mnoho ľudí by oveľa radšej žilo na vidieku, keby mali k dispozícii dostatočne rozvinutú infraštruktúru a služby.¹⁰

Základné pravidlá, ktorými sa riadi politika rozvoja vidieka na obdobie 2007 – 2013 sú uvedené v nariadení Rady ES č. 1698/2005. Táto smernica rozdeľuje politiku do troch tematických oblastí:

- zlepšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva a lesného hospodárstva,
- zlepšenie životného prostredia a krajiny,
- zlepšenie kvality života vo vidieckych oblastiach a podpora diverzifikácie vidieckeho hospodárstva.

Na rozvoj vidieka sú potrebné vysoko individuálne projekty, ktoré riešia konkrétne, lokálne problémy. Dôležitý je dôraz na ucelenú stratégiu rozvoja vidieka v rámci EÚ ako celku. Toto je zabezpečené pomocou národných strategických plánov, ktoré musia zohľadňovať strategické usmernenia.

Tento prístup slúži predovšetkým na určenie oblastí, ktoré prispievajú najväčšou pridanou hodnotou na úrovni EÚ, vytvorenie prepojenia s hlavnými prioritami,,

¹⁰ EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-23-12]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/faq/rurdev/index_en.htm>

zabezpečenie súladu s ostatnými politikami EÚ a napomáhanie vytvoreniu novej, trhovo orientovanej, spoločnej poľnohospodárskej politiky.¹¹

Životné prostredie

Začlenenie tejto oblasti do SPP má veľký význam a hlavným cieľom je odvrátiť riziko zhoršovania životného prostredia a zároveň zvýšenie udržateľnosti poľnohospodárskych ekosystémov.

Približne polovica rozlohy vo všetkých krajinách EÚ, sa využíva na poľnohospodárske účely. Poľnohospodárstvo a príroda sa navzájom ovplyvňujú a spolu vytvárajú pestrosť krajiny ako lesy, mokrade a rozsiahle plochy otvorenej krajiny.

Ekologická integrita a scénická hodnota krajiny, sú atraktívne pre podniky a ľudí a využívajú sa ako miesto pre život, turistické alebo rekreačné účely. Väzby medzi prírodným bohatstvom a poľnohospodárstvom sú zložité.

Pre mnoho cenných biotopov, voľne žijúcich druhov rastlín a zvierat sa musia vytvárať podmienky na zachovanie ich prostredia, v ktorom dokážu prežiť. Nevhodné poľnohospodárske postupy a využitie pôdy môže mať za následky negatívny dopad na tieto zdroje a vedie k znečisteniu pôdy, vody a ovzdušia, fragmentácii biotopov a ku strate divokej zveri.

SPP určila tri hlavné oblasti pre ochranu a zlepšenie dedičstva vidieka:¹²

- udržanie tradičnej poľnohospodárskej krajiny - Biodiverzita a jej zachovanie a rozvoj „prírodných“ systémov poľnohospodárstva a lesníctva,
- vodné hospodárstvo a jeho využívanie,
- klimatické zmeny.

¹¹ EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-05-10]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/faq/rurdev/index_en.htm>

¹² EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-20-10]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/envir/index_en.htm>

Bioenergia

Všetci si uvedomujeme aké je dôležité bojovať proti klimatickým zmenám a za zvýšenie bezpečnosti dodávok energie. EÚ podporuje tieto oblasti v rámci SPP, pretože hlavným zdrojom bioenergie je lesníctvo a poľnohospodárstvo.

Za bioenergiu sa považuje energia z obnoviteľných zdrojov (veterných, solárnych, geotermálnych, biopalivá a podobne). Ak je vyrábaná udržateľným spôsobom, šetrí emisie skleníkových plynov. Ak sú suroviny pre bioenergiu skladovateľné, môžeme dosiahnuť ich neustálu produkciu a stávajú sa tak spoľahlivým zdrojom energie a môžu sa vyskytovať v kvapalnej alebo plynnej forme. Biomasa je k dispozícii v skoro celej Európe.

Bioenergie sú súčasťou energetickej politiky Únie a centrálna časť právnych predpisov je smernica o obnoviteľnej energii 2009/28/ES. Stanovuje záväzné ciele pre všetkých členov, najmä dosiahnutie 20% podielu energie z obnoviteľných zdrojov do roku 2020. Štáty boli povinné zapracovať túto smernicu do svojich vnútroštátnych predpisov do decembra 2010.

Veľmi diskutovanou a dôležitou podskupinou bionergií sú biopalivá, ktoré sú vnímané ako prostriedok na zníženie emisií z dopravy. Biopalivo z krmných plodín vytvára potrebu dodatočnej poľnohospodárskej pôdy, čo prináša so sebou aj negatíva. Rúbanie lesov, mokradí a nedotknutých oblastí na pestovanie plodín pre palivo je, inými slovami, ničenie prírodných biotopov. Druhá možnosť je pestovať plodiny pre biopalivá na územiach, ktoré sa už predtým využívali na poľnohospodársku činnosť, čiže na orných pôdach.¹³ Ubúdanie ornej pôdy zase spôsobuje menšiu produkciu potravín a tým pádom môže zapríčiniť zvyšovanie ich cien.

Podľa najnovších vyhlásení, chce EÚ kvôli týmto negatívnym účinkom obmedziť podporu biopalív. Plán počíta s odstránením všetkých štátnych dotácií na biopalivá vyrábaných z produktov poľnohospodárstva, ako pšenice či cukru. Tieto opatrenia by mali vstúpiť do platnosti v roku 2020 potom, čím vyprší platnosť súčasnej legislatívy. Naopak, snahou je podporovať zvýšenie podielu biopalív, ktoré sa nevyrábajú s poľnohospodárskych produktov, ale produkujú ich napríklad domácnosti.¹⁴

¹³ GREENPEACE SLOVAKIA: portál ochranárov životného prostredia. [online]. [cit. 2012-23-12]. Dostupné na internete: <www.greenpeace.org/slovakia/sk/novinky/Kriticky-moment-pre-biopaliva>

¹⁴ TREND: Brusel otáča. Plánuje obmedziť podporu biopalív. In: portál Trend. [online]. September 2012 [cit. 2012-23-12]. Dostupné na internete: <<http://ekonomika.etrend.sk/svet/Brusel-otaca-planuje-obmedzit-podporu-biopaliv.html>>

Ekologické poľnohospodárstvo

Dôležitá a rozsiahla časť SPP je ekologické poľnohospodárstvo, ktoré v posledných rokoch získalo na význame. Rozvoj tohto druhu hospodárenia výrazne prispieva k ochrane prírodných zdrojov, biodiverzity a dobrých životných podmienok zvierat a k rozvoju vidieckych oblastí. Hlavným cieľom je minimalizovať ľudský vplyv na životné prostredie, pričom je potrebné zabezpečiť poľnohospodársky systém, ktorý funguje prirodzene.

Medzi faktory, ktoré sleduje táto oblasť patria:

- prísne limity na chemické, syntetické pesticídy a hnojivá, chovateľské antibiotiká, potravinárske prísady a pomocné látky,
- zákaz zbytočného používania geneticky modifikovaných organizmov,
- využívanie miestnych zdrojov, ktoré sú vyrobené na farmách, ako hnojív a krmovín,
- výber rastlín a živočíchov, ktoré sú odolné voči chorobám a sú prispôsobené miestnym podmienkam, chov dobytká vo voľnom výbehu a ich kŕmenie ekologickým krmivom.¹⁵

Ekologické poľnohospodárstvo je súčasť širšieho dodávateľského reťazca, ktorý zahŕňa spracovanie potravín, ich distribúciu a maloobchod.

Pravidlá tejto politiky upravuje EÚ smernicami 967/2008 – o ekologickej výrobe a označovaní ekologických produktov a neskoršie novely. Komisia okrem iného ukladá povinné používanie loga EÚ na všetkých balených ekologických potravinách a označenie pôvodu poľnohospodárskych prísad.

Politika kvality

Kvalita je dôležitá pre každého, či už sa jedná o výrobcu, predávajúceho alebo konzumenta. Jej zabezpečenie je hlavným predpokladom pre udržateľnosť konkurencieschopnosti, ziskovosti a v neposlednom rade ochrana spotrebiteľa. Právne predpisy EÚ stanovujú prísne požiadavky, ktoré zaručujú štandardy všetkých európskych výrobkov.

¹⁵ EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-15-10]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/organic/organic-farming/what-organic_en>

Špecifické systémy zaručujúce kvalitu a ich označovanie sa delí :¹⁶

- pre poľnohospodárske výrobky a potraviny, víno a destiláty,
 - chránené označenie pôvodu (Protected Designation of Origin – PDO),
 - chránené zemepisné označenie (Protected Geographical Indication – PGI),
- pre poľnohospodárske výrobky a potraviny,
 - zaručená tradičná špecialita (Traditional Speciality Guaranteed – TSG),
- ekologické poľnohospodárstvo,
- potraviny z najvzdialenejších regiónov (napr. Kanárske ostrovy, Madeira, ...).

EÚ vedie databázy (DOOR¹⁷ , E-BACCHUS¹⁸), kde si každý spotrebiteľ môže overiť tieto značky kvality a uistiť sa tak, či označenie zodpovedá skutočnosti. Kontrola sa vykonáva pomocou verejných a súkromných certifikovaných podnikov. Dodržiavanie týchto noriem uľahčuje porovnanie cien medzi produktmi z rôznych krajín, ktoré by mali byť rovnakej kvality.

Cieľom týchto opatrení je spojiť výrobcov so spotrebiteľmi na trhu. Systém označovania kvality by mal byť pre ľudí jednoduchý a ľahko pochopiteľný.

Chránené označenie pôvodu

Je to názov oblasti, určitého miesta alebo krajiny, používaný na opis poľnohospodárskeho produktu. Podmienkou je, že výrobok pochádza z tejto oblasti, miesta alebo krajiny, jeho kvality alebo vlastnosti sú podstatne dané zemepisným prostredím a jeho výroba, spracovanie a príprava sa uskutočňuje vo vymedzenej zemepisnej oblasti.¹⁹

¹⁶ EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-10-11]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/index_en.htm>

¹⁷ Databáza obsahuje názvy produktov, ktoré sú registrované pod značkami PDO, PGI alebo TSG.

¹⁸ Obsahuje register označení pôvodu a zemepisných označení vín chránených v EU, zoznam zemepisných označení a pomenovaní pôvodu v nečlenských krajinách, s ktorými má EU uzavretú obojstrannú dohodu o obchode s vínom a uvádza tradičné pojmy chránené v EU v súlade s nariadením Rady ES č. 1234/2007.

¹⁹ ÚRAD PRIEMYSELNÓHO VLASTNÍCTVA SR: portál vlády SR. [online]. [cit. 2012-23-12]. Dostupné na internete: <www.indprop.gov.sk/?ochrana-zemepisnych-oznaceni-a-oznaceni-povodu-polnohospodarskych-vyrobkov-a-potravin-na-urovni-eu>

Chránené zemepisné označenie

Je to názov oblasti, určitého miesta alebo aj krajiny, používaný na opis poľnohospodárskeho výrobku. Hlavné kritéria na udelenie tejto značky sú, že daný produkt pochádza z oblasti, miesta alebo krajiny, má špecifickú kvalitu, povest' alebo inú charakteristickú vlastnosť, ktorú možno pripísať jeho zemepisnému pôvodu a názov bol historicky používaný na označenie daného výrobku vo vymedzenej zemepisnej oblasti, a jeho výroba, spracovanie alebo príprava sa uskutočňuje vo vymedzenej zemepisnej oblasti.²⁰

Rozdiel medzi týmito označeniami je v tom, že pri zemepisnom označení nie je taká úzka väzba na oblasť pôvodu, ale aspoň jedna fáza výroby sa musí vykonávať na vymedzenom zemepisnom území. Grafický prehľad ochranných značiek uvádzame v Prílohe č. 1.

Biotechnológia – geneticky modifikované organizmy (GMO)

GMO sú výsledkom aplikácie modernej biotechnológie. Sú to organizmy, rastliny a mikroorganizmy, ktorých genetické vlastnosti boli umelo upravené, s cieľom dosiahnuť u nich nové vlastnosti. Napríklad lepšia odolnosť rastlín proti chorobám a podobne. Hlavný cieľom je, aby vývoj modernej biotechnológie bol pre konzumentov bezpečný a využívaný v rozumnej miere.

Propagácia produktov EÚ

Poľnohospodárske produkty EÚ sú jedinečné vo svojej kvalite a rôznorodosti. Na súčasnom globálnom trhu, nestačí len produkovať. Vysvetlenie noriem spotrebiteľom a propagačné programy môžu výrazne pomôcť európskym výrobcom presadiť sa v globálnej konkurencii.

V súčasnosti Únia rozvíja program propagačnej politiky na medziinštitucionálnej úrovni, ktorý by mal vojsť do legislatív členských štátov v roku 2013.

²⁰ ÚRAD PRIEMYSELNÓHO VLASTNÍCTVA SR: portál vlády SR. [online]. [cit. 2012-23-12]. Dostupné na internete: <www.indprop.gov.sk/?ochrana-zemepisnych-oznaceni-a-oznaceni-povodu-polnohospodarskych-vyrobkov-a-potravin-na-urovni-eu>

Štátna pomoc

Únia monitoruje štátnu pomoc, ktorú poskytujú jednotlivé krajiny svojim poľnohospodárom, najmä dodržiavanie troch podmienok:

- musia sa riadiť všeobecnými princípmi hospodárskej súťaže,
- musia byť v súlade s SPP a s politikou rozvoja vidieka,
- musia byť kompatibilné s medzinárodnými záväzkami EÚ a s dohodou WTO o poľnohospodárstve.

1.1.3 Finančná podpora

V roku 2011 predstavovali príjmy Spoločenstva okolo 130 mld. EUR²¹. Príjmy boli vypočítané na základe hrubého národného dôchodku členských štátov, DPH vyberanej členskými štátmi a tradičných vlastných zdrojov EÚ (clá, poplatky, ...).

Z tejto čiastky išlo 43,8 mld. EUR na podporu trhu poľnohospodárstva a priame platby. Čiže išlo najmä o platby, ktoré sa vyplácajú na základe veľkosti plochy, ktorú uviedol žiadateľ o príspevok. Na rozvoj vidieka, životného prostredia, rybného hospodárstva a ochrany zdravia spotrebiteľov išlo z celkového rozpočtu 13,9 mld. EUR.²²

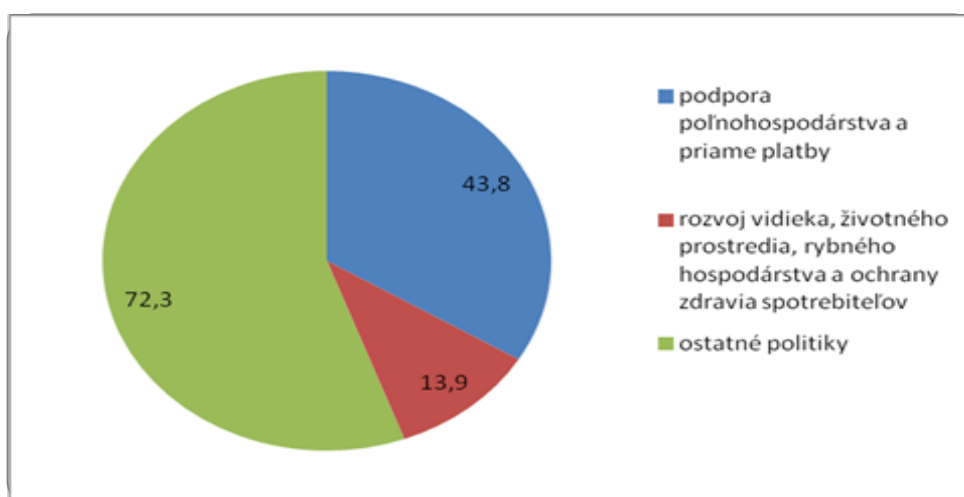
Na základe týchto údajov, môžeme skonštatovať, že podpora poľnohospodárstva je zo strany Európskej únie veľmi vysoká, skoro až 45% z celkového ročného rozpočtu putuje priamo alebo nepriamo do tohto sektora.

Ako sme už vyššie spomínali, prerozdelenie zdrojov z rozpočtu Spoločenstva je vyplácané formou priamych platieb. Musíme však poznamenať, že priame platby neboli hneď od vstupu nových členov vyplácané v rovnakej výške. Ide najmä o štáty, ktoré pristúpili neskôr v rokoch 2004 a 2007.

²¹ EURÓPSKY DVOR AUDÍTOROV: *Výročná správa za rozpočtový rok 2011 – informatívna správa*. 2012. S. 15.

²² EURÓPSKY DVOR AUDÍTOROV: *Výročná správa za rozpočtový rok 2011 – informatívna správa*. 2012. S. 17, 18.

Graf 1 – rozdelenie príjmov EÚ v roku 2011, údaje sú v mld. EUR

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov: EURÓPSKY DVOR AUDÍTOROV: *Výročná správa za rozpočtový rok 2011 – informatívna správa*. 2012. S. 15.

Tvorcovia tohto zákona zastávajú názor, že okamžité zavedenie priamych platieb by viedlo k stagnácii poľnohospodárstva a znížilo by inovácie prvovýrobcov. Preto sa tieto platby začali zavádzať postupne, v priebehu prechodného desaťročného obdobia.²³ V nasledujúcej Tabuľke č. 1, uvádzame priebeh zavádzania platieb pre 15 krajín, ktoré vstúpili do Únie spolu so Slovenskou Republikou.

Tabuľka 1 - Priame platby a ich navýšenie v krajinách EÚ - 15

rok	Priame platby (% EU-15)	Národné navýšenie (%)	Celkové max. platby (% EU-15)
2004	25	30	55
2005	30	30	60
2006	35	30	65
2007	40	30	70
2008	50	30	80
2009	60	30	90
2010	70	30	100
2011	80	20	100
2012	90	10	100
2013	100	0	100

Zdroj: KOTULIČ – ADAMIŠIN. 2009. *Analýza rozpočtových nákladov EÚ na spoločnú poľnohospodársku politiku z pohľadu riadenia verejných financií*: VEGA 1/0403/09. Prešov, Katedra manažmentu PU v Prešove, 2009. s. 104

²³ KOTULIČ – ADAMIŠIN. 2009. *Analýza rozpočtových nákladov EÚ na spoločnú poľnohospodársku politiku z pohľadu riadenia verejných financií*: VEGA 1/0403/09. Prešov, Katedra manažmentu PU v Prešove, 2009. s. 105

Tento spôsob prerozdelenia, podľa viacerých autorov, prispieva k prehlbovanie rozdielov, najmä medzi malými a veľkými farmami. Keďže výška platby závisí hlavne od veľkosti pôdy, ktorú farmár vlastní, nastáva problém pri farmároch, ktorí si pôdu iba prenajímajú pre svoju činnosť. Neefektívnosť súčasnej politiky priamych platieb je aj z tohto dôvodu veľká, keďže peniaze nekončia u farmárov ale u ľudí, ktorí s priamou poľnohospodárskou výrobou nemajú toho veľa spoločného.

V záujme zvyšovania konkurencieschopnosti v rámci členských štátov EÚ, by sa mal vytvoriť tlak na zmenu tohto systému. Pomalé zvyšovanie podielu priamych platieb a diferencované možnosti národných rozpočtov prinesú podľa nášho názoru ešte väčšiu nerovnováhu. Mnohé krajiny nemali výkonnejšie poľnohospodárstva v predstupovom období, čo spôsobila nízku konkurencieschopnosť, napríklad aj slovenských farmárov.

Proces a problémy agrárneho sektora sa budú viac menej stále opakovať. Preto je nevyhnutné neustále prispôbovať a flexibilne reagovať na podmienky trhu, a meniť politiku podpory Spoločenstva tak, aby neboli, najmä menšie krajiny, stavané do nevýhodného konkurenčného postavenia.

1.2 Charakteristika národného hospodárstva Slovenskej Republiky

Slovenská Republika má rozlohu 4 903 644 ha, s priemernou hustotou zaľudnenia 110 obyvateľov na 1 km². Počet obyvateľov je 5 397 036, z toho 45,6% žije na vidieku a o 54,4% v mestách.

Tabuľka 2 - Podiel mestského a vidieckeho obyvateľstva SR

Obce	2011		2001		1991	
	Počet obcí	Obyv. % (podľa TP)	Počet obcí	Obyv. % (podľa TP)	Počet obcí	Obyv. % (podľa TP)
Mestské	138	54,4	136	56,2	136	56,8
Vidiecke	2752	45,6	2747	43,8	2689	43,2

Zdroj: STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-23-12]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/files/tab-4.pdf>>

Za posledné tri roky sa počet obyvateľov zvyšoval priemerne o 0,3 %. Celkovo prevláda počet žien nad mužmi o 2 %. V produktívnom veku, 15 – 64 rokov, sa nachádza väčšina obyvateľstva, až 72 % .²⁴

Tabuľka 3 - Obyvateľstvo SR podľa vekových skupín

SR	Obyvateľstvo	Veková skupina								
		0 - 14		15 - 64		65 +		nezistená		index starnutia
		abs.	%	abs.	%	abs.	%	abs.	%	
2011	5 397 036	826 516	15,3	3 886 327	72,0	682 873	12,7	1 320	0,02	82,6
2001	5 379 455	1 015 493	18,9	3 705 515	68,9	610 923	11,4	47 524	0,9	60,2
1991	5 274 335	1 313 961	24,9	3 415 721	64,8	543 180	10,3	1 473	0,001	41,3

Zdroj: STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-23-12]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/files/tab-5.pdf>>

Na základe údajov štatistického úradu, môžeme skonštatovať, že počet obyvateľov sa z roka na rok zvyšuje, najmä vďaka imigrantom. Dôležité je upozorniť na trend starnutia obyvateľstva. Rodí sa menej detí a pribúda obyvateľstvo v neproduktívnom, dôchodkovom veku.

V roku 2011 bola celková nezamestnanosť 13,5% a oproti roku 2010 sa znížila o jedno percento. Priemerná mzda za celé hospodárstvo SR v roku 2011 predstavovala suma 786 €, a v poľnohospodárskom odvetví 612 €. ²⁵

V roku 2011 Slovenská republika dovezla cez hranice tovar v celkovej hodnote 55 984,8 mil. EUR. Vývoz bol v celkovej výške 56 959,9 mil. EUR, čím dosiahla kladné saldo zahraničného obchodu v celkovej hodnote 975,1 mil. EUR. ²⁶

Pri bližšej analýze a porovnaní vývozu a dovozu iba produktov z poľnohospodárskeho sektora musíme konštatovať záporné výsledky. Na základe vybraných údajov, podľa harmonizovaného systému, dosiahla SR zápornú hodnotu za posledné dva roky. Presné údaje uvádzame v nasledujúcich Tabuľkách č. 4 a č. 5.

²⁴ Údaje platné k 31.12.2011, zdroj štatistický úrad SR.

²⁵ STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-17-04]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=6899>>

²⁶ STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-25-12]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=53828>>

Tabuľka 4 - Zahraničný dovoz podľa vybraných tried harmonizovaného systému

triedy harmonizovaného systému DOVOZ (mil EUR, bežné ceny)		2011	2010	rozdiel 2010 - 2011	index 2011/2 010
I.	Živé zvieratá, živočíšne výrobky	820,3	745,2	75,1	110,1
II.	Rastlinné výrobky	991,5	781,8	209,7	126,8
III.	Živočíšne a rastlinné tuky, oleje, vosky	263,6	166,7	96,9	158,1
IV.	Výrobky potravinárskeho priemyslu, nápoje, tabak	1 669,3	1 426,1	243,2	117,1
spolu		3 744,7	3 119,8	x	x

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov: STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-25-12]. Dostupné na internete: < portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=53848>

Tabuľka 5 - Zahraničný vývoz podľa vybraných tried harmonizovaného systému

triedy harmonizovaného systému VÝVOZ (mil EUR, bežné ceny)		2011	2010	rozdiel 2010 - 2011	index 2011/20 10
I.	Živé zvieratá, živočíšne výrobky	589,3	526,7	62,6	111,9
II.	Rastlinné výrobky	1 018,3	669,5	348,8	152,1
III.	Živočíšne a rastlinné tuky, oleje, vosky	161,3	78,0	83,3	206,8
IV.	Výrobky potravinárskeho priemyslu, nápoje, tabak	1 159,0	887,7	271,3	130,6
spolu		2 927,9	2 161,9	x	x

Zdroj: vlastné spracovanie na základe údajov: STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-25-12]. Dostupné na internete: < portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=53848>

1.3 Charakteristika Poľnohospodárstva Slovenskej republiky

V Prílohe č. 2 uvádzame spotrebu najčastejšie konzumovaných potravín na jedného obyvateľa za rok, na Slovensku. Z mäsových výrobkov najviac konzumujeme bravčové, z rastlinnej výroby to je zelenina a zeleninové produkty. Nezanedbateľná nie je ani konzumácia vajčiek, mlieka a všetkých mliečnych výrobkov.

Z celkového územia Slovenskej republiky, sa na poľnohospodárske účely využíva 1 921 961 ha, čo predstavuje 39 % z celkového územia SR. Trend za posledné roky ukazuje, že z tejto pôdy ubúda. Najväčšiu časť z ornej pôdy, viac ako polovicu, využívame dlhoročne na pestovanie obilnín.

Tabuľka 6 – Úroveň rastlinnej výroby na Slovensku

Ukazovateľ	2007	2008	2009	2010	2011
Výroba na 1 ha poľnohospodárskej pôdy (kg)					
obilniny	1447	2135	1710	1329	1925
zemiaky	149	126	112	66	113
olejniny	242	326	309	261	298
cukrová repa	438	355	466	509	601
Výroba na 1 obyvateľa (kg)					
obilniny	517	766	615	470	683*
zemiaky	53	45	40	23	39*
olejniny	87	117	110	92	106*
cukrová repa	157	126	166	180	213*

Zdroj: STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-16-04]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=4586>>

Rastlinná výroba, okrem cukrovej repy, až do roku 2011 stagnovala. Do budúcnosti sa ráta s postupným zvyšovaním a podporovaním pestovania, aby sa zabránilo závislosti na dovoze základných surovín.

V živočíšnej výrobe prevláda predovšetkým drobná hydina a hovädzí dobytok. Za posledné obdobie nedošlo k výraznému zvýšeniu alebo zníženiu počtu zvierat určených na konzumáciu.

Tabuľka 7 - Intenzita živočíšnej výroby (stav na konci roka)

Ukazovateľ	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
na 100 ha poľnohospodárskej pôdy pripadá:								
Koní	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
hovädzieho dobytká	27,9	27,2	26,2	26	25,2	24,4	24,3	24
z toho kráv	12	11,8	11,3	11,2	10,9	10,6	10,6	10,4
oviec	16,6	16,5	17,1	18	18,7	19,5	20,5	20,4
na 100 ha ornej pôdy pripadá:								
Ošipáných	84,5	81,8	82,2	70,9	55,5	54,8	50,7	42,7
z toho prasníc	6	5,9	5,7	4,6	3,3	3,3	3	2,8
hydiny	1 007,70	1 039,2	970,3	959,2	832,1	1004,8	959,2	837,4
z toho sliepok	415	412,6	424,3	430	411,8	462,5	462,6	455,2

Zdroj: STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-17-04]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=4787>>

1.3.1 Najväčší producenti na Slovensku

Vo všetkých odvetviach hospodárstva sú rôzne formy podnikania. V poľnohospodárskom odvetví môžeme rozdeliť právne formy podnikania nasledovne:²⁷

1. farmy fyzických osôb (samostatne hospodáriaci roľníci – SHR)
2. spoločnosti (obchodné podniky)
 - a) kapitálové spoločnosti – a. s., s. r. o.
 - b) osobné spoločnosti – v. o. s., k. s.
 - c) družstvá

Na Slovensku majú najväčší podiel na produkcii v tomto sektore najmä veľmi malé (SHR) a malé podniky z rôznych hľadísk. Podľa absolútneho počtu, je ich zastúpenie vo výške 81%. Podľa veľkosti majetku (aktív) až 98%. Zo všetkých subjektov podnikajúcich v poľnohospodárstve dosahuje približne 90% hrubý obrat menší ako 2 mil. €. Podrobnejšie informácie uvádzame v nasledujúcej Tabuľke č. 8.

Tabuľka 8 - Poľnohospodárske podniky v SR podľa veľkosti

Veľkosť podniku	Kritérium	Počet podnikov	Podiel v %
Podľa počtu pracovníkov			
Veľmi malá	0 - 9 prac.	469	34,95
Malá	10 - 49 prac.	628	46,80
Stredná	50 - 250 prac.	244	18,18
Veľká	Nad 250 prac.	1	0,07
Spolu		1342	100
Podľa majetku			
Veľmi malá	do 2 mil. €	843	62,82
Malá	2 - 10 mil. €	464	34,58
Stredná	10 - 43 mil. €	33	2,46
Veľká	Nad 43 mil. €	2	0,15
Spolu		1342	100

Zdroj: CD MPaRV SR, VÚEPP, Bratislava, prevzaté s úpravou z práce Z. Chrastinová: Zhodnotenie ekonomickej efektívnosti poľnohospodárskej výroby podľa právnych foriem hospodárenia. Ekonomika poľnohospodárstva, XI. 2011, č.1.

²⁷ GRZNÁR, Miroslav: *Podnikanie v agropotravinárstve*. 2011. S. 57.

1.3.2 *Formy podpory farmárov na Slovensku*

Slovenskí poľnohospodári majú k dispozícii viaceré formy podpory, o ktoré sa môžu každoročne uchádzať. Koordináciu, zverejňovanie výziev a prerozdelenie zdrojov riadi Pôdohospodárska platobná agentúra (PPA). Táto agentúra bola zriadená zákonom č. 473/2004 Z. z. o Pôdohospodárskej platobnej agentúre o podpore podnikania v pôdohospodárstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s účinnosťou od 1.12.2003.

Táto agentúra je rozpočtovou organizáciou s finančnými vzťahmi na rozpočet MP SR. Sídlo má v Bratislave a na zabezpečenie svojho výkonu môže vytvárať regionálne pracoviská s určeným rozsahom ich činností.²⁸

Aktuálne podpory a výzvy, ktoré zverejnilo MP SR a ktoré zabezpečuje PPA :²⁹

- **Priame platby** – najväčšiu podporu, o ktorú sa môžu uchádzať slovenskí poľnohospodári predstavujú už .spomínané, Priame platby, ktoré sa vyplácajú zo štátneho rozpočtu SR a refundujú sa zo zdrojov Európskej únie.
- **Program rozvoja vidieka SR 2007 – 2013** – hlavný cieľ tohto programu je zvýšenie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, ochrana prírody a zabezpečenie zlepšenia kvality života vo vidieckych oblastiach. Tento program je tiež financovaný zo zdrojov Spoločenstva, konkrétne z fondu Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka.
- **Operačný program Rybné hospodárstvo 2007 – 2013** – Jeden z operačných programov, ktorý financuje Európsky fond pre rybné hospodárstvo.
- **Regionálny operačný program** – cieľom tohto programu je zvýšenie dostupnosti a kvality občianskej infraštruktúry, financuje sa z Európskeho fondu regionálneho rozvoja a štátneho rozpočtu SR

²⁸ PÔDOHOSPODÁRSKA PLATOBNÁ AGENTÚRA: portál Slovenskej platobnej agentúry. [online]. [cit. 2012-25-12]. Dostupné na internete: <www.apa.sk/index.php?navID=2>

²⁹ MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA: portál ministerstva SR. [online]. [cit. 2012-25-12]. Dostupné na internete: <www.mpsr.sk/sk/?navID=257>

- **Operačný program Bratislavský kraj** – globálny cieľ predstavuje konkurenčné posilnenie regiónu, budovanie atraktívneho regiónu pre život a rozvoj vedomostnej ekonomiky.
- **Programy cezhraničnej spolupráce** – Cieľom je dosiahnutie vyrovnanej integrácie rôznych území EÚ prostredníctvom ich spolupráce.
- **Dotácie v rámci Spoločnej organizácie trhu** – podpora je zameraná na trhové opatrenia v rámci organizácie rastlinných a živočíšnych komodít a podporu exportu.
- **Štátna pomoc** – poskytuje sa podnikateľským subjektom, ktoré pôsobia v poľnohospodárskej prvovýrobe, potravinárstve, alebo v lesnom a rybnom hospodárstve.
- **Národné podpory** – podpory poskytované formou dotácie podľa výnosu MP SR

Dôležitým nástrojom na administrovanie podpôr sú pre agentúru PPA informačné systémy. Agentúra je napojená na systém EÚ – IACS, ktorý slúži pre poskytovanie priamych platieb. Systém zabezpečuje centralizáciu údajov o žiadateľoch a formu poskytnutej podpory, ako aj výkon krížových kontrol. V prípade zistenia nezrovnalostí vypracováva správy o týchto nezrovnalostiach.³⁰

³⁰ KOLEKTÍV AUTOROV: Pôdohospodárska platobná agentúra. 2012. *Výročná správa Pôdohospodárskej platobnej agentúry za rok 2011*. 2012. S. 10 – 13.

2 Cieľ práce

Cieľom diplomovej práce je identifikácia, charakterizovanie a analýza faktorov, ktoré vplývajú na ponuku produktov vybraného odvetvia národného hospodárstva. Pre účely tejto práce sme zvolili národné hospodárstvo Slovenskej republiky a poľnohospodárske odvetvie.

Okrem toho je cieľom práce zistiť a zhodnotiť vývojové tendencie vo vybranom odvetví. Na ponuku môžu vplývať rôzne faktory. Záleží najmä na uhle pohľadu a na hľadisku, v rámci ktorého budeme našu analýzu vykonávať. Okrem hlavného cieľa sme identifikovali aj viaceré čiastkové ciele, ktoré sme rozdelili na čiastkové ciele teoretickej časti práce a čiastkové ciele praktickej časti práce.

Čiastkové ciele teoretickej časti:

- opísanie súčasného stavu SPP EÚ,
- vymenovanie hlavných cieľov a priorít SPP EÚ,
- priblíženie poslednej reformy SPP, ktorá platí pre rok 2013,
- vymenovanie a vysvetlenie hlavných oblastí SPP,
- opísanie a vysvetlenie funkcií ochranných značiek EÚ,
- určenie výšky podpory, ktorú poskytuje EÚ svojim členom,
- opísanie foriem finančných podpôr z EÚ,
- charakterizovanie národného hospodárstva SR,
- vymenovanie aktuálnych trendov v hospodárstve,
- charakterizovanie poľnohospodárskeho sektora SR,
- opis aktuálnej produkcie v rastlinnej a živočíšnej výrobe na Slovensku,
- opísanie najväčších producentov, ktorí pôsobia vo vybranom odvetví,
- vymenovanie a opis podpôr pre slovenských farmárov.

Čiastkové ciele pre praktickú časť práce:

- zostavenie hypotéz o faktoroch, ktoré majú vplyv na poľnohospodársku ponuku,

- identifikácia a bližšie opísanie faktorov, ktoré by mohli mať vplyv na ponuku vo vybranom odvetví,
- zdôvodnenie výberu ovplyvňujúcich faktorov,
- overovanie hypotéz, tvrdení a predpokladov prostredníctvom verejne dostupných informácií a oficiálnych údajov,
- formulovanie vlastných a odborných názorov na doterajší stav v poľnohospodárskom sektore,
- stanovenie možných príčin súčasného stavu,
- formulovanie návrhov a odporúčaní na zlepšenia aktuálnej situácie.

Splnenie cieľa diplomovej práce si vyžadovalo preštudovanie rôznych dokumentov, analýz, metodických pokynov a odbornej literatúry, ktorá je voľne dostupná verejnosti. Väčšinu informácií sme čerpali z rôznych hodnotiacich správ, ktoré zverejňujú Ministerstvá alebo iné oficiálne úrady, ktorých hlavným riadiacim orgánom je SR. Číselné údaje sme čerpali z oficiálnej stránky internetového portálu Štatistického úradu SR.

Pri charakteristike súčasného stavu SPP v rámci Spoločenstva boli veľmi významným zdrojom informácií predovšetkým odborné publikácie a brožúrky zahraničných aj slovenských autorov, v tlačovej a elektronickej forme, ktoré pravidelne každý rok vydávajú inštitúcie Európskej únie.

Pre účely tejto práce sme zostavili nasledovné hypotézy:

Hypotéza č. 1: *V poľnohospodárskom odvetví pracuje stále menej ľudí a nedostatočný počet kvalifikovaných pracovníkov.*

Hypotéza č. 2: *Producenti dosahujú neatraktívnu výnosnosť.*

Hypotéza č. 3: *Dotačná politika EÚ podporuje viac ekonomicky silnejšie štáty a pôvodných členov.*

Hypotéza č. 4: *Výnosnosť v poľnohospodárstve je závislá od typu pôdy a typu plodiny, ktorá sa pestuje.*

3 Metodika práce a metody skúmania

Objektom skúmania predkladanej práce sú faktory, vplývajúce na ponuku v poľnohospodárskom odvetví Slovenskej Republiky. Téma poľnohospodárskeho odvetvia a jej rozvoj, je najmä v poslednom období, často diskutovaná téma, nielen na Slovensku, ale aj v celej Európskej Únii.

Práca je rozdelená do dvoch hlavných častí – teoretickej a praktickej. Teoretická časť práce je rozdelená do niekoľkých podkapitol. Praktická časť sa delí na dve hlavné kapitoly a niekoľko menších. V každej časti sme využívali rôzne metódy na dosiahnutie požadovaného výsledku.

Pre vypracovanie diplomovej práce bolo potrebné vykonať nasledovné kroky. Dodržiavali sme pri tom uvedenú postupnosť:

1. Zadefinovanie hlavného cieľa práce a stanovenie niekoľkých čiastkových cieľov pre teoretickú a praktickú prácu zvlášť.
2. Preštudovanie rozličných, voľne dostupných materiálov, odbornej literatúry, časopisov, oficiálnych správ MP SR, štatistických údajov na oboznámenie sa, s aktuálnou situáciou v poľnohospodárskom odvetví na Slovensku a v EÚ.
3. Spracovanie teoretickej časti, ktorá opisuje súčasný stav vo vybratom odvetví na Slovensku. V tejto časti sme stručne opísali vývoj, ktorým toto odvetvie prešlo a situáciu SPP, ktorú sa zaviazali rešpektovať všetci členovia Spoločenstva.
4. Nasledovalo zostavenie najdôležitejšej časti práce – formulovanie hypotéz o faktoroch, ktoré ovplyvňujú ponuku v poľnohospodárskom odvetví na Slovensku.
5. Vypracovanie praktickej časti, kde sme sa venovali najmä overovaniu a dokazovaniu stanovených hypotéz na základe

oficiálnych údajov alebo iných dôkazov, ktoré sme podložili dôveryhodnými zdrojmi.

6. Zostavenie záverečnej kapitoly. Popísanie najväčších problémov v odvetví a návrhov, ako by sa dali tieto nedostatky mohli odstrániť.

Počas vypracovávania práce sme sledovali dianie na Slovensku a v Európe tak, aby sme do výsledkov práce zapracovali čo najaktuálnejšie informácie. Pre zber údajov sme využívali najmä štúdium rôznych dokumentov a komparáciu informácií z rôznych zdrojov. Jednalo sa o najmä o literatúru, ktorú sme uviedli aj v práci, ako literárne zdroje, ale aj sledovanie rôznych diskusií na internete a čítanie odborných článkov, ktoré sú dostupné online.

Tieto metódy sme využívali v etape prípravy na písanie diplomovej práce. V ďalších fázach sme použili rôzne metódy ako analýzy, syntézy, dedukcie, indukcie, alebo metódy abstrakcie.

Najviac využívané metódy:

Štúdium dokumentov a zber informácií. Po dôkladnom štúdiu potrebnej literatúry, zákonov, časopisov a iných zdrojov informácií, sme spracovali prvú kapitolu diplomovej práce. Definície pojmov, rôzne delenia a opis súčasného stavu sme vypracovávali po komparácii informácií z rôznych druhov dostupnej literatúry. V prvej kapitole diplomovej práce bolo potrebné použiť **analytické metódy**. Analyzovali sme rôzne dokumenty a oficiálne správy EÚ ako aj MP SR.

Metódy indukcie a dedukcie bolo potrebné použiť pri oboznamovaní sa so skutočnosťami a súvislosťami. Najviac sme ich využívali vo štvrtej kapitole a pri formulovaní hypotéz. Okrem toho sme sa opierali o nadobudnuté vedomosti, získané informácie a znalosti, ktoré sme museli správne zoradiť do súvislostí.

Pri písaní definícií sme použili zase **metódy abstrakcie**. Mnohé definície nájdeme v literatúre sú príliš rozsiahle, komplikované a pre účely tejto práce nevhodné. Abstrakcie sme využívali aj v praktickej časti, vo Výsledkoch. V štvrtej kapitole sme používali najmä **kvantitatívne metódy**, konkrétne ekonomickú matematiku, ktorá bola použitá pri viacerých zostavovaní rôznych tabuliek, grafov a zbere štatistických údajov.

Empirické metódy ako pozorovanie pre správne zoradenie údajov a ich interpretáciu sme zase uplatňovali v celej praktickej časti. Výsledky sme kvôli lepšej prehľadnosti zostavovali do rôznych **grafických zobrazení** – tabuliek, grafov alebo sme pre lepšiu ilustráciu použili obrázky.

4 Výsledky práce

Táto časť práce sa zameriava na naplnenie praktického cieľa práce, ktorého úlohou bolo stanovenie faktorov a determinantov ovplyvňujúcich ponuku poľnohospodárskeho odvetvia. Analýzy vytvorené v tejto časti práce vychádzajú predovšetkým z nadobudnutých znalostí získaných počas štúdia, zo skúseností a z racionálnych úvah o danej problematike. Pri analýzach berieme do úvahy najmä globálny aspekt tohto odvetvia, pretože ako členovia Spoločenstva, už nemôžeme myslieť iba nacionálne. Ekonomiky členských krajín sú úzko poprepájané a navzájom sa ovplyvňujú. Keď hovoríme o konkurencieschopnosti, musí byť daná v rámci celého Spoločenstva nie len jednej, konkrétnej krajiny. To prináša zo sebou výhody aj nevýhody.

Veľkým pozitívom sú určite medzinárodné spolupráce, ktoré môžu uľahčiť uplatnenie sa na trhu. Na druhej strane negatívom je neustály tlak na zlepšovanie a zvyšovanie kvality, aby boli aj naši producenti potravín konkurencieschopní. Pri zohľadňovaní týchto všetkých faktorov, nesmú producenti zabúdať na to najhlavnejšie, na spotrebiteľov, ktorým sú produkty určené na spotrebu a na ich preferencie, očakávanie a potreby.

Rok 2011 bol pre slovenské poľnohospodárske odvetvie výnimočný najmä v tom, že to bol rok harmonizácie odvetvia, tak aby bola v súlade s SPP EÚ.

4.1 Určenie faktorov vplyvujúcich na ponuku

Vo všeobecnosti, sa za hlavné výrobné faktory považuje práca, pôda a kapitál. Aj v poľnohospodárskom odvetví považujeme tieto tri „zložky“ za veľmi dôležité. Predstavujú základné faktory, ktoré zásadne ovplyvňujú vytváranie ponuky nielen v poľnohospodárskom ale aj v každom inom odvetví.

Práca

Obdobie transformácie prinieslo radikálne zmeny v počtoch pracovníkov v poľnohospodárstve. Najmä v období rokov 1989 – 1998 poklesla zamestnanosť v prvovýrobe o 70,6%, čo je asi 254,7 – tisíc osôb.³¹ (Graf č. 2 uvádza aktuálnejší vývoj

³¹ GRZNÁR, Miroslav: *Podnikanie v agropotravinárstve*. 2011. S.13.

zamestnanosti, do roku 2012.) Aj na základe tohto faktu, predpokladáme, že tento klesajúci trend sa zachoval až do súčasnosti. Predovšetkým vo vyspelých ekonomikách, kde poľnohospodársky sektor nemá podstatný podiel na celkovom HDP krajiny.

Primárny sektor nie je v súčasnosti až taký zaujímavý, ako iné, napríklad služby alebo priemysel. Navyše, na Slovensku stále prevláda kvôli historickým udalostiam presvedčenie, že je stratový a nie je možné podnikat' v tomto odvetví zo ziskom.

Predpokladáme, že štruktúra zamestnancov, ktorí pracujú v poľnohospodárskom odvetví je významným faktorom, ktorý vplyva na celkovú ponuku. Nejde pritom iba o vzdelanie ale aj vekovú štruktúru. Pohlavie ľudí, ktorí sú v tomto odvetví aktívni, zase naopak, nie je rozhodujúci pre ponuku výrobcov. Niektoré druhy prác sú len fyzicky náročné a nie vždy sú vhodné na vykonávanie pre ženy a naopak. Podľa nášho názoru má zamestnanosť v tomto sektore klesajúci trend a pracuje tu viac mužov ako žien.

Jedným z problémov, ktorý vidíme v tomto sektore sú nedostatočné inovácie a s tým spojená neschopnosť byť z dlhodobého hľadiska konkurencieschopný v porovnaní s producentmi zo zahraničia. Hlavným problémom je pravdepodobne nedostatočná vzdelanostná štruktúra vedúcich pracovníkov. Ako sme už spomínali, toto odvetvie nie je najmä pre mladých atraktívne a veľmi malé percento študujúcich ľudí, ktorí sa pripravujú na budúce povolanie plánuje do budúcnosti podnikat' alebo sa zamestnať v tomto sektore. Na druhej strane si ale uvedomujeme, že väčšina prác, ktoré je potrebné vykonávať, nebudú vysokoškolsky vzdelaní ľudia ochotní robiť a ani pre charakter prác nie je potrebné aby ich vykonával vysokoškolsky vzdelaný človek..

Ako uvádza Tabuľka č. 8 – Poľnohospodárske podniky v SR podľa veľkosti, u nás prevládajú malé, až stredne veľké podniky. V praxi to znamená, že poľnohospodárstvu sa venujú prevažne jednotlivci na malých pozemkoch. Veľký producenti sú väčšinou firmy zo zahraničnými vlastníkmi, ktoré majú dostatok kapitálu na potrebné inovácie a rozvoj podnikov.

Do blízkej budúcnosti nepredpokladáme zmenu v danom odvetví. Aj kvôli hospodárskej recesii v ktorej sa ešte stále nachádzame, nie je veľmi veľký záujem o prácu v danom odvetví a ani na strane ponuky nie je k dispozícii väčšie množstvo voľných pracovných miest.

Východiskom z tejto situácie by mohli byť podniky alebo farmy typu „rodinné“. V zahraničí sa tento model veľmi osvedčil. Ide najmä o viacgeneračné rodinné podniky, ktoré sa venujú pestovaniu, spracovaniu a predaju rôznych druhov rastlín alebo chovu

zvierat' na potravinárske produkty. Aj na Slovensku existujú podobné formy, ale väčšinou ide iba o príležitostný predaj z dvora.

Pôda

Druhým základným faktorom, ktorý vplýva na ponuku je pôda. Pri pestovaní rôznych poľnohospodárskych plodín ide najmä o jej kvalitu a zloženie. Nie je možné na každom type pôdy dopestovať každý druh plodiny. Pri živočíšnej výrobe, je zase potrebná pôda ako priestor, na ktorom sa bude chov a spracovanie uskutočňovať a ako hlavný zdroj obživy pre zvieratá.

Úzko a neoddeliteľne s kvalitou pôdy súvisí aj podnebie a zemepisná poloha v ktorej sa pôda nachádza. Niektoré podnebné pásma sú priaznivejšie pre určitý druh potravín, iné zase menej a v niektorých nie je vôbec možné dopestovať pre klimatické podmienky, druhy rastlín určené na konzumáciu.

Klímu citlivo vnímajú aj zvieratá. Každý živočíšny druh potrebuje nejaké špecifické klimatické podmienky napríklad počas svojho vývinu ale aj potom za života. Toto sú všetko faktory, o ktorých predpokladáme, že vplývajú na kvalitu produktov, aj keď nepriamo.

S klimatickými podmienkami, musíme spomenúť aj ročné obdobia. Tieto faktory veľmi úzko súvisia s ponukou plodín a so základnými podmienkami na ich dopestovanie. Všetky plodiny na svete sú sezónne a nie je možné ich pestovať celoročne aj napriek mnohým technickým vymoženostiam súčasnosti.

Producenti plodín musia rátať aj s nepriaznivými klimatickými podmienkami a katastrofami, ktoré im prakticky môžu zničiť celú úrodu a tým by mohli prísť o celoročnú úrodu a ich námaha a prostriedky, by nepriniesli žiadny osoh. Takéto prírodné katastrofy, najmä veľkých rozmerov, sú mnoho krát, hlavne pre malých producentov, znižujúce a znamenajú koniec ich činnosti.

Kapitál

Ďalším neodmysliteľným faktorom, ktorý ovplyvňuje ponuku je kapitál. V súčasnej dobe nie je možné ani len začať podnikáť bez dostatočného množstva štartovacieho kapitálu. Nemusí pritom ísť iba o peňažné jednotky ale môžu to byť aj rôzne naturálie.

Kapitál je potrebný na kúpu samotnej pôdy alebo aspoň na jej prenájom, ak ju výrobca nemá už k dispozícii. Ďalej na kúpu rôznych strojov a zariadení, ktoré umožňujú

spracovanie do finálnych produktov. Finančné prostriedky sú aj hlavný zdroj odmien pre pracovníkov vo forme miezd alebo odvodov pracovných síl alebo pre samotného podnikateľa, ktorý sa výrobou zaoberá.

Na propagáciu a reklamu, ktorá je v súčasnosti dôležitá a dokáže výrazne ovplyvniť nákupné zvyky zákazníkov. Tu sa ale dostávame aj k špecifikám a nákupným zvyklostiam ktoré vyznávajú zákazníci pri výbere konkrétnych produktov určených na priamu konzumáciu. Podľa nášho názoru, väčšina Slovákov pozerá v prvom rade na cenu. Kvalita alebo pôvod potravín sú pre nich druhoradé a nepovažujú ich za rozhodujúci faktor pri výbere medzi substitučnými produktmi.

Tlak na predajné ceny vyvíjajú aj veľké obchodné reťazce, ktoré si väčšinou stanovia cenu za ktorú sú ochotné výrobky kúpiť a výrobca nemá iné východisko, ako len tieto akceptovať, a tak predávať aj za cenu, ktorá nepokrýva ani výrobné náklady, nieto aby bol schopný vyprodukovať za predaj nejaký zisk.

Ako závažný problém a ovplyvňujúci faktor vnímame aj dotačnú politiku Európskej Únie, ktorá nepredstavuje pre našich poľnohospodárov dostatočnú podporu. Viac prostriedkov putuje paradoxne do bohatších a hospodársky vyspelejších krajín. Slovenskí výrobcovia potom nie sú schopní predávať za ceny ako zahraničná konkurencia.

Takýmto spôsobom dochádza ku skutočnosti, že obchody ponúkajú prevažne zahraničný tovar, ktorý je síce lacný ale nie kvalitný. V niektorých prípadoch dokonca zdraviu škodlivý³², pretože výrobcovia v snahe dosiahnuť čo najnižšiu cenu pridávajú do svojich výrobkov rôzne zakázané látky.

4.2 Overenie hypotéz

Ako hlavný dokument na overenie nami stanovených faktorov, budeme využívať Zelenú správu – Správu o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2011, ktorú každý rok vydáva Ministerstvo poľnohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky. Ďalším významným zdrojom budú údaje, ktoré zbiera, vyhodnocuje a zverejňuje Štatistický úrad SR a EUROSTAT – Štatistický úrad Európskej Únie.

V medziročnom vývoji došlo k oživeniu výkonnosti v poľnohospodárskom odvetví. Zisk však ešte nedosahoval úroveň ako v rokoch pred krízy. Zvýšené výnosy sa prejavili

³² Známe sú kauzy, ako posypová soľ namiesto jedlej, z Poľska alebo farbenie bravčové mäsa, aby vyzeralo ako hovädzie, ktoré dovážali maďarskí producenti.

najmä vďaka rastúcim cenám poľnohospodárskych výrobkov, ktoré sa zase premietli do zvýšenia tržieb a odtiaľ zase do pridanej hodnoty. (Tabuľka č. 9)

Za hlavné faktory, ktoré ovplyvnili tento výsledok hospodárenia sa v správe uvádzajú tieto vybrané faktory:³³

- globálne výrazné zvýšenie cien až o 23,2% ale aj vyprodukovaného množstva,
- z toho živočíšna produkcia, najmä ošípaných, hydiny a hovädzieho dobytku klesla,
- rast cien vstupov do poľnohospodárstva,
- nárast finančných zdrojov na financovanie investícií,
- nedostatočná realizácia produkcie a zvyšovanie zásob poľnohospodárskych produktov,
- zvýšené náklady na spotrebnú daň z motorovej (červenej) nafty,
- priaznivý priebeh počasia vo väčšine mesiacov roka.

Tabuľka 9 - Výsledky hospodárenia poľnohospodárstva a potravinárstva v SR, v mil. €, index v %

ukazovateľ	2010	2011	index 2011/2010	rozdiel 2011 - 2010
výnosy	2 019,0	2 167,3	107,3	148,3
náklady	2 032,9	2 135,5	105,0	102,6
výsledok hospodárenia	-13,9	31,8	-	45,7
pridaná hodnota	367,6	455,5	123,9	87,9

Zdroj: MPaRV: *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2011. 2012.* S. 64

Na základe údajov, ktoré zverejnila Európska Únia, dosiahli naši producenti piatu najnižšiu pridanú hodnotu na cenách za potraviny v roku 2010, v celkovej hodnote 316 mil. EUR. Menej vyprodukovalo už len Estónsko (232 mil. EUR), Lotyšsko (230 mil. EUR), Luxembursko (95 mil. EUR) a Malta (53 mil. EUR). Približne rovnakú pridanú hodnotu dosiahol Cyprus (318 mil. EUR).³⁴

³³ Zdroj: MPaRV: *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2011. 2012.* S. 3.

³⁴ KOLEKTÍV AUTOROV: *Europe in Figures: Eurostat yearbook 2012.* 2013. s. 383.

Ide predovšetkým o dôkaz, že poľnohospodársky sektor aj napriek svojmu nepopierateľne obrovskému významu pre celé obyvateľstvo – ako základný zdroj výživy – neprodukuje u nás vysokú pridanú hodnotu z celkového HDP krajiny.

Tabuľka 10 - Podiel pôdohospodárstva na základných ukazovateľoch hospodárstva SR

ukazovateľ	podiel v %		rozdiel
	2010	2011	2011 - 2010
Podiel pôdohospodárstva na :			
- hrubej pridanej hodnoty (s. c.)	2,95	2,29	-0,66
- hrubej pridanej hodnoty (b. c.)	3,14	3,18	0,04
- medzispotreby (s. c.)	2,54	2,48	-0,06
- medzispotreby (b. c.)	2,30	2,15	-0,15
- tvorba hrubého fixného kapitálu (b. c.)	3,01	2,91	-0,10
- zamestnanosti	4,39	4,38	-0,01
- priemernej mzdy	76,98	78,88	1,90
Podiel zahraničného agropotravinárskeho³⁵ obchodu na:			
- vývoze	4,88	5,04	0,16
- dovoze	6,57	6,68	0,11

Zdroj: MPaRV: *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2011. 2012.* S. 2.

Tabuľka 11 - Náklady práce v roku 2011 pre vybrané ekonomické činnosti

náklady práce v roku 2011 podľa ekonomickej činnosti	mesačné náklady práce EUR/zam/mes.			hodinové náklady práce EUR/hod		
	2010	2011	index	2010	2011	index
SR priemer	1 124	1 172	104,3	7,86	8,2	104,3
z toho vybrané sektory:						
Ubytovacie a stravovacie služby	648	681	105,1	4,55	4,72	103,7
administratívne a podporné činnosti	822	859	104,5	5,5	5,89	107,1
poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	896	950	106,0	6,02	6,4	106,3
umenie zábava a rekreácia	947	926	97,8	6,55	6,32	96,5
vzdelávanie	976	981	100,5	7,37	7,44	100,9
Stavebníctvo	1 040	1 088	104,6	7,22	7,61	105,4
Priemyselná výroba	1 103	1 166	105,7	7,8	8,23	105,5
Veľkoobchod a maloobchod	1 111	1 121	100,9	7,52	7,53	100,1
ťažba a dobývanie	1 255	1 320	105,2	9,14	9,6	105,0
Informácie a komunikácia	1 993	2 115	106,1	13,22	13,96	105,6
finančné a poisťovacie činnosti	2 075	2 139	103,1	14,51	15,13	104,3

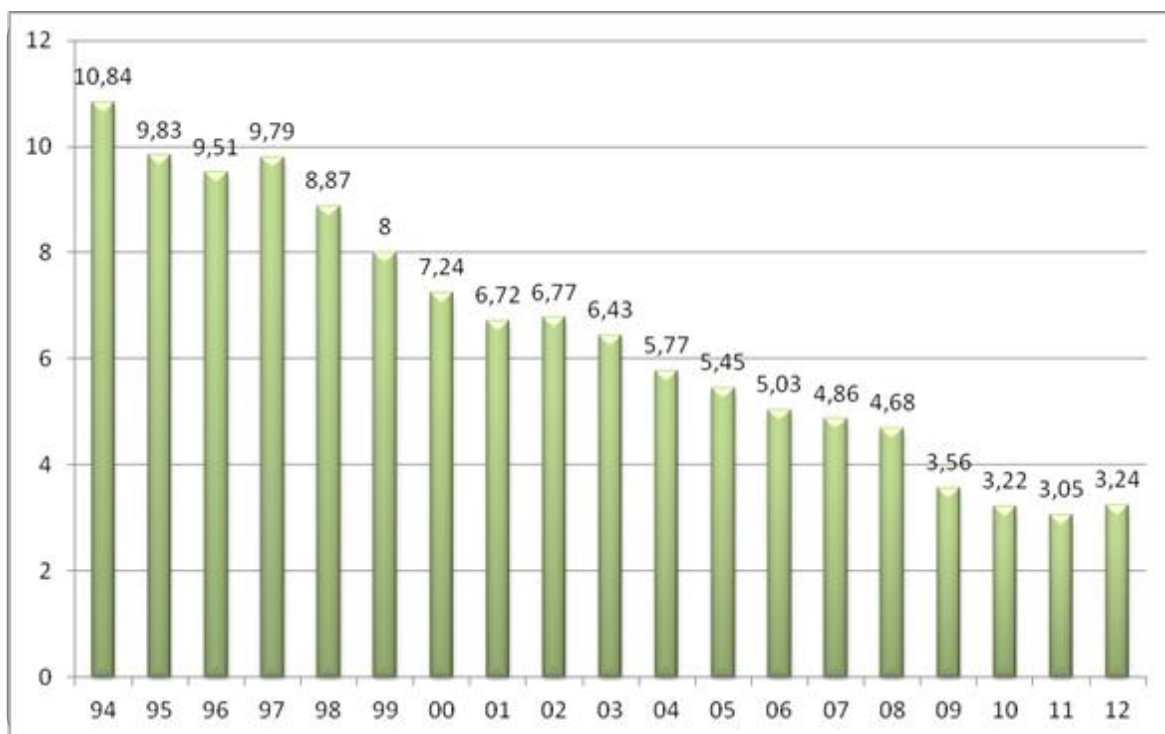
Zdroj: STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2013-06-04]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=57488>>

³⁵ Zahraničný obchod s poľnohospodárskymi komoditami.

Z uvedených údajov v Tabuľke č. 11, môžeme skonštatovať, že zamestnanci pracujúci v poľnohospodárskom sektore, sú ohodnotení pod priemernou hodinovou mzdou v SR. Pre zamestnávateľov v tomto odvetví, sú celkové mzdové náklady na zamestnancov skoro najnižšie na Slovensku. Menšie náklady majú už len zamestnávatelia v ubytovacích a stravovacích službách a v podporných administratívnych činnostiach.

Pre ilustráciu uvádzame iba tie najviac, a na druhej strane, najmenej ohodnotené druhy činnosti. Dokazujeme tým, že pre zamestnancov sú z pohľadu finančného ohodnotenia oveľa viac príťažlivejšie finančné a poisťovacie činnosti alebo práce v oblasti informácii a komunikácie. Poľnohospodárska výroba patrí medzi tri najmenej finančne ohodnotené zamestnania.

Graf 2 - Vývoj zamestnanosti v poľnohospodárskom sektore od 1994 -2012 v SR, z celkového počtu zamestnaných

Zdroj: ŠÚ SR, údaje sú v %, vlastné spracovanie

Na základe údajov, ktoré sme spracovali na Grafe č. 2, ukazujeme vývoj zamestnanosti v sektore poľnohospodárstva. Od roku 1994 je to prepád o viac než 7 %. Aj keď v roku 2012 sa zamestnanosť zvýšila na 3,24%, nepredpokladáme, že je to nastupujúci trend aj do budúcnosti. V porovnaní s tempom, s akým sa znižovala v predchádzajúcich rokoch, je to zanedbateľné číslo.

Naša hypotéza bola, že ponuku v poľnohospodárstve ovplyvňuje štruktúra zamestnancov a ľudí, ktorí sa aktívne podieľajú na produkcii v tomto odvetví. Nasledujúcimi údajmi chceme naše tvrdenie dokázať. Podľa údajov ŠÚ SR boli zamestnanci v roku 2011 v nasledujúcom zložení, ktoré uvádza Tabuľka č. 12.

Tabuľka 12 - priemerný evidenčný počet zamestnaných za SR v poľnohospodárstve podľa právnej formy

právna forma	Trvale činní zamestnanci spolu	z toho		
		robotníci v rastlinnej výrobe	robotníci v živočíšnej výrobe	vedúci a administratívny zamestnanci
SR spolu	29 724	5 696	8 140	6 615
s. r. o.	6 442	1 653	1 688	1 412
družstvo	18 686	3 362	5 079	4 143
a. s.		D ³⁶		
štátny podnik		D		

Zdroj: KUPKA, Jozef: *Štruktúra zamestnancov v poľnohospodárstve*. 2011. S. 1.

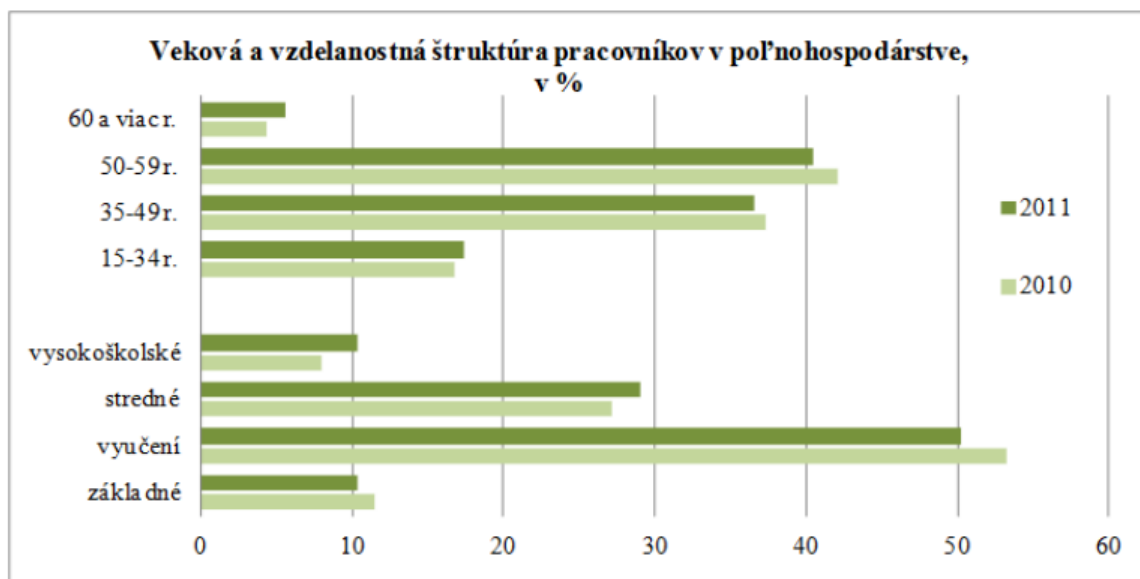
Z iného zdroja zase vieme doložiť vekovú a vzdelanostnú štruktúru na Grafe č. 3. Zamestnaných bolo celkom 51,6 tisíc pracovníkov, z toho 74% mužov a 26% žien³⁷. Pomer zamestnania mužov a žien neposudzujeme ako rozhodujúci faktor, ktorý by mal nejakým spôsobom ovplyvňovať ponuku. Skôr je to dané charakterom prác, ktoré sa vykonávajú. V poľnohospodárstve má väčšina zamestnancov iba základné vzdelanie alebo sú vyučení v obore.

Pracujúci sú väčšinou ľudia vo vyšších vekových kategóriách a je tu nedostatok mladých ľudí, ktorý by mali záujem podnikat' alebo sa zamestnať v tomto odvetví. Aj toto je jeden z dôvodov chýbajúcich inovácií.

³⁶ Položky, ktoré sú označené D nie sú publikované z dôvodu ochrany dôverných údajov podľa zákona č.540/2001 Z.z. o štátnej štatistike.

³⁷ Zdroj: MPaRV: *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2011*. 2012. S. 10.

Graf 3 - Veková a vzdelanostná štruktúra pracovníkov v poľnohospodárstve v roku 2011 a 2010

Zdroj: MPaRV: *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2011. 2012.* S. 10.

Ďalším významným faktorom, ktorý vplýva na ponuku je úrodnosť pôd a typy pôdy, ktoré majú poľnohospodári dostupné. Pod úrodnosťou rozumieme schopnosť poskytovať rastlinám také životné podmienky, ktoré uspokojia ich požiadavky na vodu, živiny a pôdny vzduch počas ich celého vegetačného obdobia a tým zaistia ich úrodnosť.³⁸

Vo všeobecnosti sa pôdy delia na:³⁹

- stredne až veľmi úrodné: čiernozeme, čiernice, fluvizeme, hnedozeme a rendziny na kyprých horninách
- málo až stredne úrodné pôdy: ilimerizované pôdy, ilimerizované a oglejené hnedozeme, zamokrené čiernice a fluvizeme, niektoré hlbšie hnedé pôdy a antropogénne pôdy,
- málo úrodné pôdy: slance, slaniská, glejové a močiarové pôdy, podzolové pôdy, plytké hnedé pôdy, rendziny na pevných horninách.

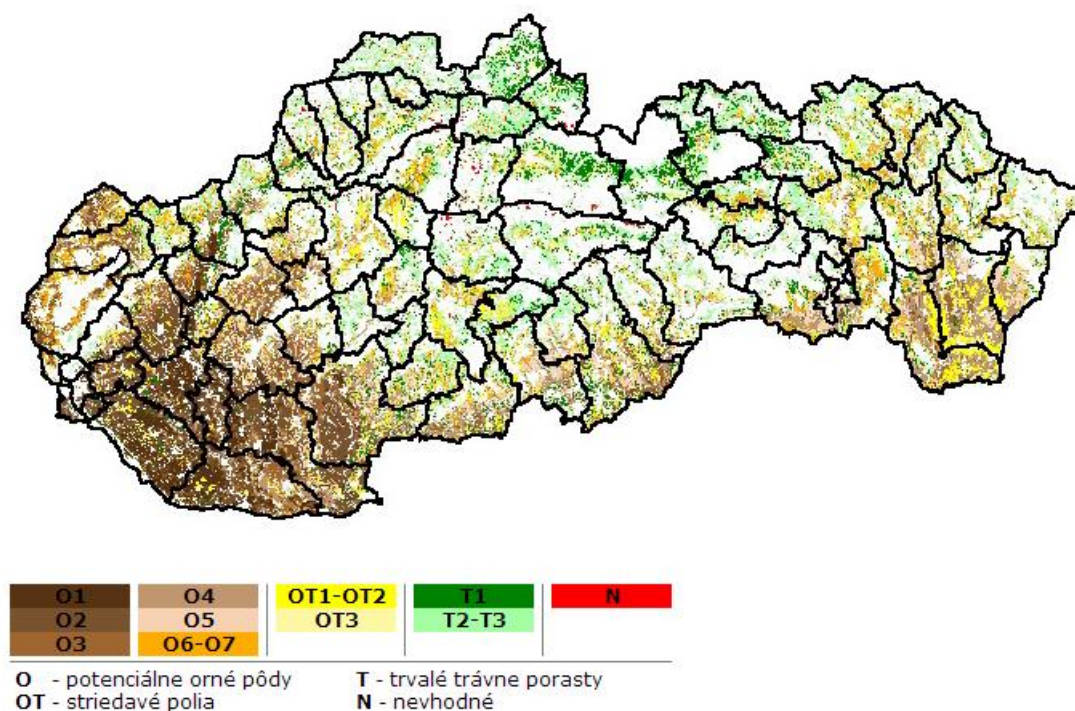
³⁸ INFOWEBY: všeobecný informačný portál. [online]. [cit. 2013-06-04]. Dostupné na internete: <<http://www.infowebby.sk/slovensko/geografia/363-urodnost-pod>>

³⁹ GYMNAZIUM F. V. SASINKA: internetový portál gymnázia. [online]. [cit. 2013-06-04]. Dostupné na internete: <<http://www.geoska.sk/news/pedosfera/>>

Na Obrázku č. 1 uvádzame rozloženie druhov pôd na Slovensku. Z grafického rozloženia vyplýva, že najúrodnejšie pôdy vhodné na poľnohospodársku činnosť, sa nachádzajú na v západoslovenskom kraji a na juhu Slovenska.

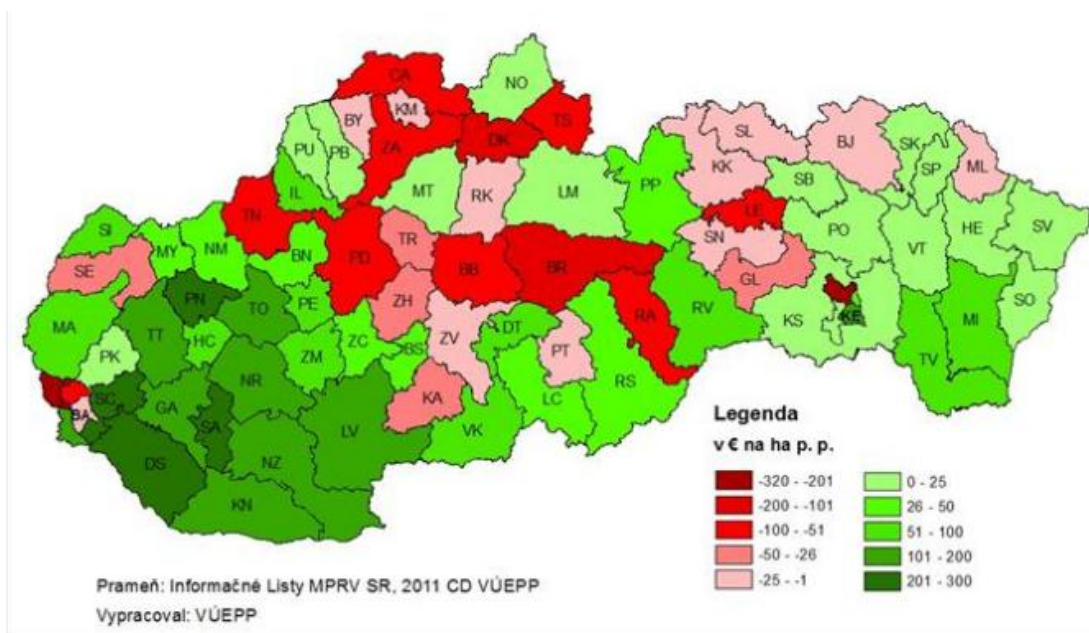
Pre podloženie nášho tvrdenia, že typ pôdy, je jeden z faktorov, ktorý vplýva na ponuku, uvádzame aj Obrázok č. 2. Je tu rozloženie výnosnosti z poľnohospodárskej činnosti podľa územia na Slovensku. Vidíme, že najvyššiu výnosnosť dosiahli v roku 2011 poľnohospodári, ktorí hospodárili na západnom Slovensku, kde sa nachádzajú aj najúrodnejšie typy pôd. Výnimkou boli iba územia veľkým miest, ktoré sú hustejšie zaľudnené a potenciálne orné pôdy sú zastavané budovami alebo infraštruktúrou.

Obrázok 1 - typy pôdy na Slovensku

Zdroj: VÝSKUMNÝ ÚSTAV PÔDOZNALECTVA A OCHRANY PÔDY: informačný portál VUPOP.
 [online]. [cit. 2013-06-04]. Dostupné na internete:
 <http://www.podnemapy.sk/portal/verejnost/tpk_pp/tpk.aspx>

Obrázok 2 - Výsledok hospodárenia za rok 2011 v € na ha poľnohospodárskej pôdy

Zdroj: MPaRV: *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2011*. 2012. S. 5.

Podľa záznamov EÚ každý členský štát využíva priemerne 40,1% z celkovej rozlohy na poľnohospodársku činnosť. Slovenská Republika je v tomto zarovno s ostatnými štátmi, keď štatistiky uvádzajú, že na tieto účely využívame 39,5% z celkovej rozlohy krajiny. Do týchto údajov boli zarátané aj zalesnené plochy, ktoré máme v porovnaní s ostatnými krajinami v oveľa väčšej rozlohe, až 21,4% z rozlohy krajiny.⁴⁰ Čisto na poľnohospodárstvo teda podľa zdroja EUROSTATU využívame 18,1%.

Okrem úrodnosti pôdy, rozhodujú o výnosnosti lokality, aj ekonomické faktory. Každý farmár sa musí rozhodnúť čo, na akej pôde, bude pestovať. Racionálne uvažujúcich producentov, ovplyvňuje predovšetkým schopnosť dosahovať čo najvyšší zisk. Hlavný faktor, ktorý nato vplýva je druh plodiny, ktorý sa bude pestovať. Inými slovami, rozhoduje rentabilita podľa druhu pestovaných poľnohospodárskych plodín.

Na základe údajov v Tabuľke č. 13, môžeme tvrdiť, že najrentabilnejšie je pestovanie hrachu siateho a jačmeňa jarného. S ostatnými plodinami sa dosahuje rentabilita zložitejšie. Podľa údajov VÚPOP, ju dosahuje menšie percento pestovateľov. Najhoršie sú na tom poľnohospodári, ktorý zasiali repku olejnú.

⁴⁰ KOLEKTÍV AUTOROV: *Europe in Figures: Eurostat yearbook 2012*. 2013. S. 232

Tabuľka 13- Hodnotenie a kategorizácia potenciálnej úrovne miery rentability pôd pri pestovaní poľnohospodárskych plodín

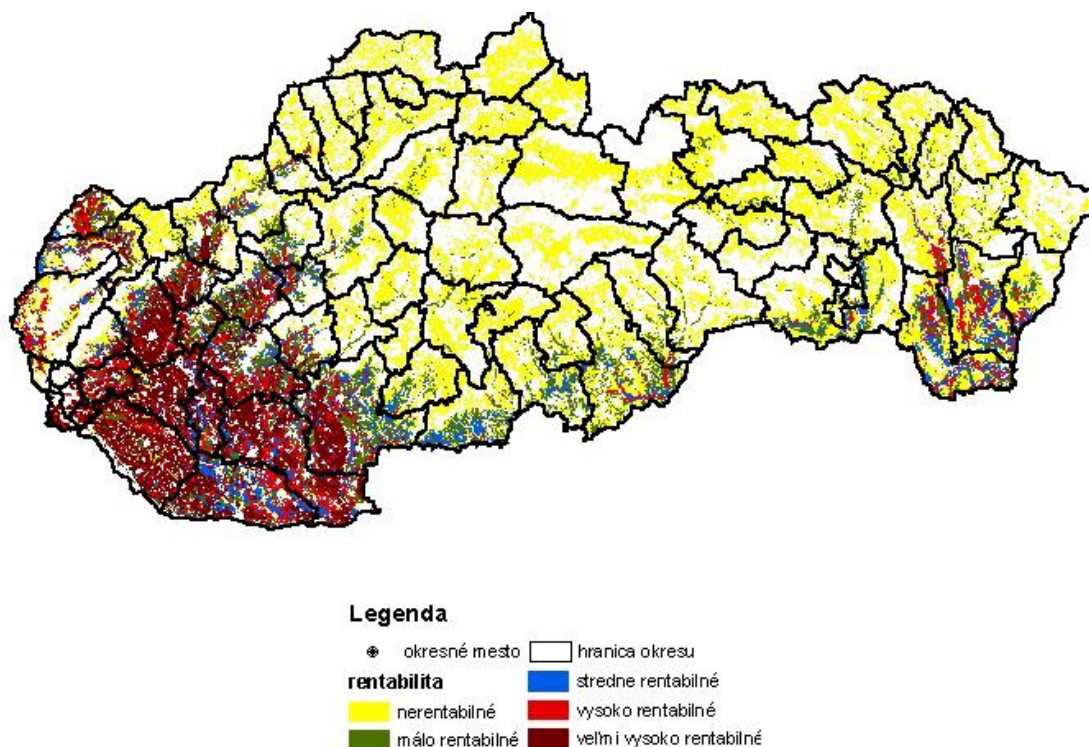
Kategória rentability pôd	Miera rentability [%] pre skupinu plodín								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1 – nerentabilné	< 0	< 0	< 0	< 0	< 0	< 0	< 0	< 0	< 0
2 – málo rentabilné	0 - 10	0 - 7	0 - 4	0 - 6	0 - 4	0 - 15	0 - 8	0 - 8	0 - 3
3 – stredne rentabilné	10 - 20	7 - 14	4 - 8	6 - 12	4 - 7	15 - 30	8 - 16	8 - 16	3 - 6
4 – vysoko rentabilné	20 - 25	14 - 20	8 - 12	12 - 18	7 - 10	30 - 45	16 - 24	16 - 25	6 - 9
5 – veľmi vysoko rentabilné	25 <	20 <	12 <	18 <	10 <	45 <	24 <	25 <	9 <

A - pšenica ozimná; B - raž siatá; C - jačmeň jarný, zemiaky; D - kukurica na zrno; E - hrach siaty; F - repka olejka; G - cukrová repa; H - kukurica na siláž, viacročné krmoviny; I - rastlinná výroba spolu

Zdroj: VÝSKUMNÝ ÚSTAV PODOZNALECTVA A OCHRANY PODY: informačný portál VUPOP. [online]. [cit. 2013-18-04]. Dostupné na internete: <http://www.podnemapy.sk/portal/reg_pod_infoservis/rentabilita/rentabilita.aspx#mapka>

Pre ilustráciu uvádzame Obrázok č. 3, na ktorom môžeme vidieť, kde sa správajú producenti najracionálnejšie a dosahujú najlepšie hospodárske výsledky vo vzťahu k rentabilite pestovaných plodín. Sú to predovšetkým producenti na západnom Slovensku.

Obrázok 3 - Zastúpenie kategórií pôd podľa potencionalnej miery rentability rastlinnej výroby v okresoch a krajoch SR [% z poľnohospodárskej pôdy]

Zdroj: VÝSKUMNÝ ÚSTAV PODOZNALECTVA A OCHRANY PODY: informačný portál VUPOP. [online]. [cit. 2013-18-04]. Dostupné na internete: <http://www.podnemapy.sk/portal/reg_pod_infoservis/rentabilita/rentabilita.aspx#mapka>

Tabuľka 14 - Ekonomické ukazovatele za poľnohospodársku výrobu, € na ha pôdy

kraj	VH		Výroba	
	2010	2011	2010	2011
Bratislavský	5	110	1237	1836
Trnavský	-11	147	1500	1853
Trenčiansky	-26	2	1058	1351
Nitriansky	3	144	1145	1453
Žilinský	4	-21	579	642
Banskobystrický	25	11	769	891
Prešovský	4	0	596	576
Košický	-11	47	586	756
SR spolu	0	66	938	1159

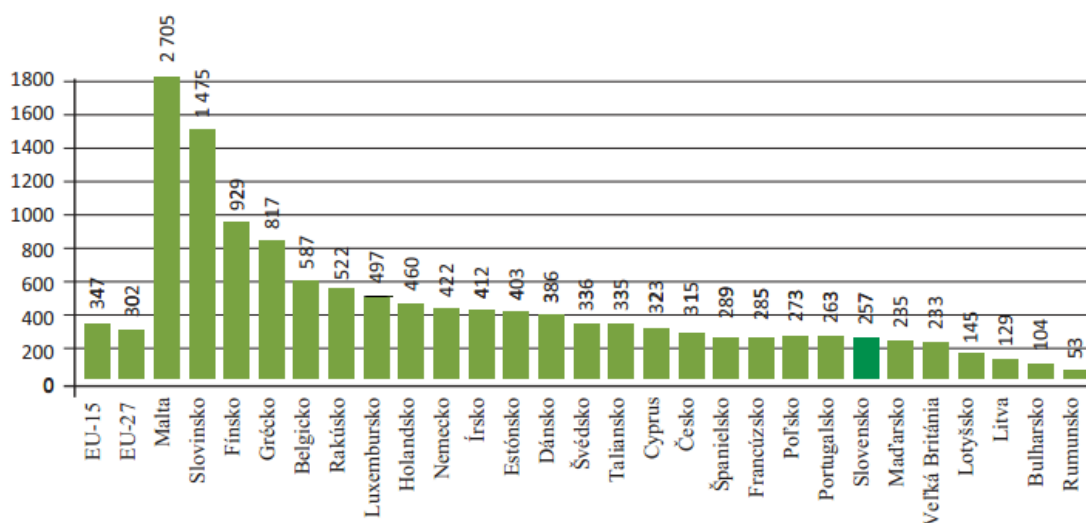
Zdroj: MPaRV: *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2011. 2012. S. 6.*

Aj údaje v Tabuľke č. 14 dokazujú, že najlepšie sa darí poľnohospodárom na západnom Slovensku. Najvyššie výsledky hospodárenia a objemy výroby dosiahli v Bratislavskom, v Trnavskom a Nitrianskom kraji. Ako sme už spomínali, je to spôsobené najmä úrodnými pôdami, ktoré sa nachádzajú na tomto území.

Jeden z najväčších a najvýraznejších vplyvov na poľnohospodársku produkciu má dotačná politika. Rozdiely vo výške dotácií výrazne ovplyvňujú konečnú cenu výrobkov, za ktoré sa produkty predávajú. Štáty, ktoré majú bohatšiu dotačnú politiku, dosahujú značnú konkurenčnú výhodu a dokážu často krát predávať rovnaké produkty za nižšie ceny aj keď sa ku cene pripočítajú ešte transportné náklady.

Naši poľnohospodári majú v tomto nevýhodu, keď podľa údajov (Graf č. 4), ktoré zverejnila EÚ, na ha poľnohospodársky využívannej pôdy, je dotácia vo výške 257€, čo je pod priemerom EÚ-27. V porovnaní s ostatnými členskými štátmi, je to siedmy najnižší príspevok v Únii. Zaujímavosťou je, že pôvodný členovia, takzvaná EÚ-15, prijímajú v priemere vyššie dotácie v porovnaní s EÚ-27.

Graf 4 - Podpora v € na ha poľnohospodársky využívanej pôdy v roku 2010

Zdroj: EUROSTAT

Objemovo najviac podpory bolo alokovanvej do produkčne rozhodujúcich krajín. Do Francúzska. (18,1 %), Nemecka (12,9 %), Španielska (11,9 %), Talianska (8,1 %) a Veľkej Británie (7,3 %). Slovensku bola poskytnutá podpora vo výške 0,9 % z celkových podpôr EÚ.⁴¹ Najmenej zdrojov bolo alokovaných do Rumunska a Bulharska. Dôvodom je, že využívajú výrazne väčšie množstvo pôdy z celkovej rozlohy krajiny na poľnohospodárske účely.

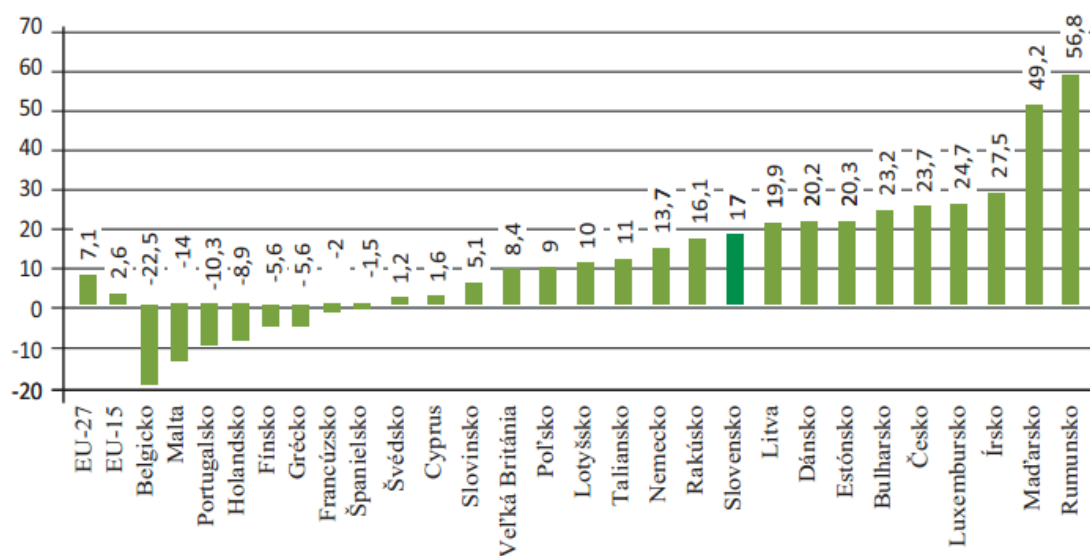
Týmto (Graf č. 4) dokazujeme správnosť našej hypotézy, že dotácie pre Slovenských poľnohospodárov sú v porovnaní s inými krajinami nedostatočné. Aj to je jeden z dôvodov prečo sa ku nám dováža väčší objem potravín ako vyváža.

Nasledujúci Graf č. 5 naznačuje, že do budúcnosti by sa táto situácia mohla zmeniť. Údaje vyjadrujú index zmeny príjmu na jedného pracovníka v poľnohospodárstve. Slovensko zaznamenalo v roku 2011 rast vo výške 17 % oproti roku 2010, čo je výrazný nadpriemer celého Spoločenstva. Zvýšenie bolo z časti zapríčinené aj rastom hodnoty poľnohospodárskej produkcie v producentských cenách.

Celkový rast bol zaznamenaný v 19 krajinách EÚ a pokles len v 8 krajinách. Môžeme vidieť, že najväčšie rasty zaznamenali najmä krajiny, ktoré vstupovali do EÚ neskôr a nepatria medzi „pôvodných“ členov EÚ-15.

⁴¹ Zdroj: MPaRV: *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2011. 2012.* S. 46

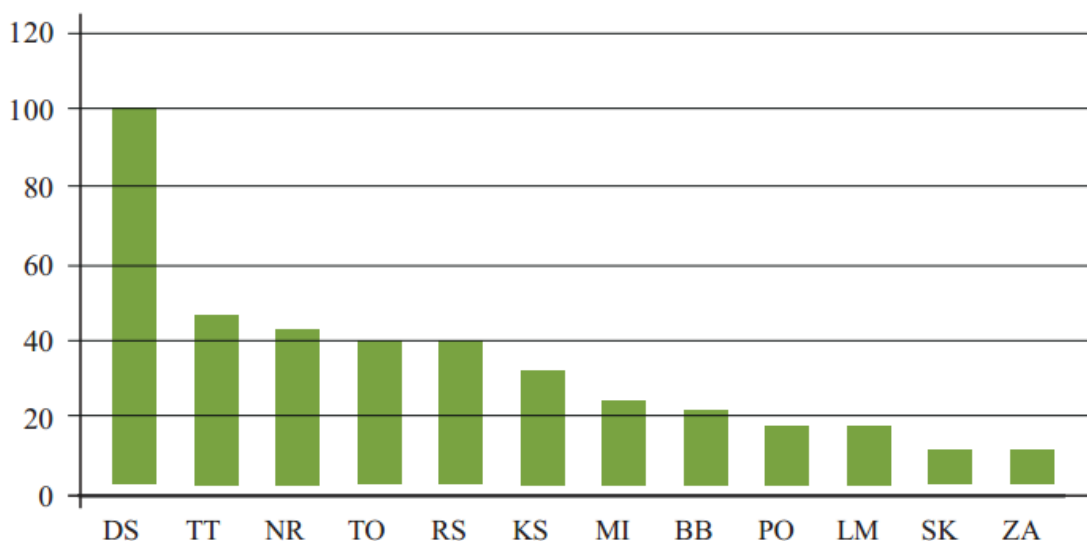
Graf 5 - Poľnohospodársky príjem na jedného pracovníka v EÚ, zmena 2011/2010 v %

Zdroj: EUROSTAT

Podľa údajov, ktoré zverejnilo MP SR (Graf č. 6), z celkovo poľnohospodársky využívannej pôdy, bolo až 90 % prenajatej. Výška nájomného sa pritom pohybovala od 4,3 €/ha do 148,9 €/ha. Priemerná výška nájomného dosahovala sumu 40 €/ha. Najvyššia hodnota je v okrese Dunajskej Stredy a naopak najnižšia v okrese Svidník.

Graf 6 - Priemerná výška nájomného vo vybratých okresoch SR v € na ha v roku 2010

Zdroj: MPaRV: *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2011*. 2012. S. 18.

Týmto potvrdzujeme náš predpoklad, že na ponuku vplývajú tiež vlastnícke pomery využívanej pôdy. Prenájom predstavuje dodatočné náklady na celkovú produkciu, čo má v konečnom dôsledku negatívny dopad na konečnú cenu pre spotrebiteľa.

Výrazný vplyv na ponuku mali aj ceny vstupov. V roku 2011 sa zvýšili o 11 %. Najväčší podiel na tomto raste malo zvyšovanie ceny motorových pohonných hmôt a mazív, obilných krmív pre zvieratá, osív obilnín a dusíkatých hnojív.⁴²

Ponuka v každom odvetví by mala v prvom rade zodpovedať dopytu. Keď nie je o určité výrobky záujem, nemá ekonomický zmysel ich produkovať. To isté platí aj pre poľnohospodársky sektor. Ak chceme poznať aká je ideálna ponuka, musíme poznať našich zákazníkov a faktory ktoré ovplyvňujú ich rozhodovanie pri kúpe. Potravinársky sektor je v tomto výnimočný tým, že ľudia musia nakupovať potraviny nepretržite, aby zabezpečili svoju existenciu.

Na spotrebiteľské správanie a ich nákupné rozhodnutia, výrazne vplýva ich príjem. Celkové príjmy domácnosti rástli pomalšie (2,8 %) ako výdavky (3,7 %). Z toho výdavky na potraviny, nápoje a tabak stúpili o 1,6 %.⁴³ Tento rast je však zapríčinený nepriamoúmerným rastom cien potravín, oproti dôchodkom, ktoré obyvatelia dosahujú.

Tabuľka 15 - Vývoj spotreby vybraných druhov potravín v SR v kg na osobu

Druh potravín	Skutočnosť					Rozdiel 2011–10	ODP ³⁾	Prípustný interval racion. spotreby
	2007	2008	2009	2010	2011 predbežné údaje			
Mäso v hodnote na kosti	59,0	58,2	58,7	55,8	55,9	0,1	57,3	51,6–63,0
Ryby	4,7	4,9	4,6	5,1	4,8	-0,3	6,0	
Mlieko a mliečne výrobky	153,4	153,0	153,8	162,8	158,8	-4,0	220,0	206,0–240,0
Obilniny v hodnote múky	85,0	84,2	81,0	80,3	85,2	4,9	98,5	94,0–103,0
Tuky spolu	21,8	23,0	23,6	23,1	21,9	-1,2	22,0	19,8–23,1
Zemiaky	58,7	55,1	53,8	47,6	48,5	0,9	80,6	76,3–84,9
Strukoviny	1,6	1,6	1,5	1,6	1,6	0	2,6	2,1–3,2
Zelenina ¹⁾	88,4	100,6	102,5	94,6	101,5	6,9	127,9	116,9–138,9
Ovocie ²⁾	60,3	65,0	55,3	53,6	51,9	-1,7	96,7	86,7–106,7

Zdroj: MPA RV: *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2011. 2012.* S. 30.

⁴² Zdroj: MPA RV: *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2011. 2012.* S. 23.

⁴³ Zdroj: MPA RV: *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2011. 2012.* S. 29.

Dopyt ovplyvňujú nákupné zvyklosti jednotlivých zákazníkov. Ako uvádza v Tabuľke č. 15, Slováci už dlhodobo konzumujú najviac mlieko, mliečne výrobky a zeleninu. Aj napriek tomu negatívny trend zaznamenala najmä spotreba mlieka a mliečnych výrobkov a poklesol aj dopyt po ovocí. Naopak vzrástla spotreba zeleniny a múky. Ponuka by sa teda mala zamerať najmä na tieto položky. Dopyt po ostatných druhoch potravín stagnuje už niekoľko rokov a zmeny nie sú až také výrazné.

5 Diskusia

V predchádzajúcich kapitolách sa nám podarilo dokázať niekoľko faktorov vplývajúcich na ponuku. Tým sme naplnili hlavný cieľ našej práce. Pre doplnenie celej problematiky, sa na nasledujúcich stranách chceme zamyslieť nad najväčšími problémami v súčasnosti, ktoré sú v poľnohospodárskom sektore a nad možnosťami ako ich odstrániť.

Poľnohospodárske odvetvie Slovenskej Republiky nedosahuje dostatočnú konkurencieschopnosť s ostatnými krajinami EÚ. Aj preto je dôležité venovať mu veľkú pozornosť a sústrediť sa na neustále technické zlepšovania a rozvoj predaja. Pre tieto účely poskytuje EÚ nemalé finančné prostriedky všetkým členom. Ostatné roky nebola dotačná politika nastavená efektívne. Viac podpory smerovalo do poľnohospodársky vyspelejších krajín, čo spôsobovalo prehĺbenie konkurenčných rozdielov.

Ide o sumy, ktoré menšie štáty ako Slovensko, nedokáže vyrovnať z vlastného rozpočtu, vlastnou dotačnou politikou. Nato nemá SR dostatočný objem finančných prostriedkov.

Riešením by mohla byť celková zmena prerozdelenia finančných prostriedkov EÚ. Mali by sa viac zamerať na novších členov, predovšetkým postkomunistické krajiny. Podporovať by sa mala najmä technická pomoc a zvyšovanie efektivity produkcie. V súčasnosti sa vedie veľká diskusia o zmene SPP. Medzi hlavné body patrí aj zmena financovanie jednotlivých štátov. Výsledky tohto celoeurópskeho dialógu by mali byť známe koncom roku 2013.

Na predaj negatívne pôsobí účasť zahraničných producentov na Slovenskom trhu. Dopyt po potravinách pritom stagnuje a príjmy obyvateľstva nerastú dostatočne rýchlo. Ak ku tomu ešte pridáme vyššiu dotačnú politiku, je jasné, že slovenskí producenti nie sú schopní ponúkať svoje výrobky za obdobne nízke ceny. Táto konkurencia ich často privádza do existenčných problémov.

Po vstupe do EÚ sme sa zaviazali zrušiť akékoľvek colné poplatky v rámci Spoločenstva, preto je potrebné hľadať iné riešenia ako ochrániť slovenských výrobcov. MP RV SR už začalo iniciatívu „Značka kvality Sk“. Výrobky s týmto označením majú garantovanú najvyššiu kvalitu spomedzi potravinárskych výrobkov. Okrem toho označenie dáva spotrebiteľovi jasne najavo, že výrobok má slovenský pôvod.

Odporúčali by sme rozšíriť túto myšlienku a označovať výrobky okrem tohto loga aj výstižnými, výraznými značeniami, na základe ktorého by konzument hneď vedel určiť presný pôvod výrobku, z ktorej časti Slovenska pochádza. Aj keď to povinne označujú všetci výrobcovia už teraz, väčšinou je to iba malý nápis niekde na obale. Určite by to neznamenalo výrazné zvýšenie dopytu po slovenských výrobkoch, ale pravdepodobne by to ovplyvnilo niektorých konzumentov, aby si vybrali produkt pochádzajúci práve z ich regiónu. Treba budiť národné a lokálne povedomie Slovákov.

Problémom je aj samotné získavanie prostriedkov z fondov EÚ. K získaniu dotácií je väčšinou potrebné použiť aj určité percento z vlastných zdrojov, čo u producentov, ktorí dlhodobo dosahujú záporné výsledky hospodárenia, nie je vždy možné. Aj samotná byrokracia a vypracovávanie projektov nie je pre bežného poľnohospodára vždy jednoduchá a ľahko zvládnuteľná úloha. Väčšinu potenciálnych prijímateľov podpory odrádza komplikovaná administratíva. Ani získanie komplexných informácií pre každú výzvu nie je jednoduché.

Podmienky za ktorých je možné získať dotáciu sa často krát menia. Vzniká potom problém pre tých, ktorí odovzdali projekt skôr, ešte pred uzávierkou. Pre formálne chyby ich potom môžu vyradiť aj napriek tomu, že spĺňajú všetky požiadavky a boli by ideálny adepti na získanie podpory.

Ako riešenia by sme navrhovali zavedenie webového portálu, kde by sa na jednom mieste nachádzali všetky potrebné informácie pre konkrétnu výzvu programu. Uľahčilo by sa tak hľadanie komplexných informácií. Potrebná je aj vyššia ústretovosť a ochota poradiť u slovenských úradníkov a ľudí ktorí, tieto projekty vyhodnocujú.

Ako ďalší problém v tomto sektore vnímame pokles zamestnanosti. Aj keď znakom vyspelých krajín je tiež pokles, ale z technických príčin. Zvyšuje sa mechanizácia a používajú sa stále dokonalejšie umelé hnojivá a chemické prípravky. Jednoducho sa zvýši efektivita produkcie, keď je potrebných menej robotníkov a produkcia aj napriek tomu rastie. Na druhej strane treba ale dbať na SPP, ktorá presne určuje aké druhy chemických zložiek sa môžu použiť na akú výrobu. Preferuje sa predovšetkým biovýroba, ktorá predpokladá pestovanie bez pridaných chemických látok. Táto výroba je samozrejme oveľa viac finančne náročná.

U nás je znižovanie zamestnanosti z časti aj kvôli technickému zdokonaľovaniu ale aj z demografického dôvodu. Obyvateľstvo starne a mladí ľudia nemajú záujem pôsobiť

v tomto sektore. Určite to má aj historické korene, keď mnohí ľudia majú si poľnohospodársku výrobu spájať so socializmom.

Riešením by mohla byť spolupráca stredných škôl s firmami alebo osobami, ktoré sú v tejto oblasti úspešné. Podarilo by sa tak vzbudiť záujem o toto odvetvie už v skoršom veku. Zamerať sa na celkovú zmenu vnímania verejnosti tohto sektora. Ako motivačný faktor v tejto oblasti určite pôsobí aj mzda, ktorou sú ohodnotení robotníci. Jej zvýšenie by mohol byť jeden zo základných prostriedkov, na priláhanie mladých ľudí a pracovnej sily s vyššou kvalifikáciou do tohto sektora. Mohlo by sa to dosiahnuť napríklad úľavami na odvodoch pre takýchto robotníkov alebo zníženou sadzbou z dane z príjmu.

Všetky nami stanovené hypotézy sa nám na predchádzajúcich stranách podarilo dokázať.

Hypotéza č. 1: *V poľnohospodárskom odvetví pracuje stále menej ľudí a nedostatočný počet kvalifikovaných pracovníkov.*

Hypotéza č. 2: *Producenti dosahujú neatraktívnu výnosnosť.*

Hypotéza č. 3: *Dotačná politika EÚ podporuje viac ekonomicky silnejšie štáty a pôvodných členov.*

Hypotéza č. 4: *Výnosnosť v poľnohospodárstve je závislá od typu pôdy a typu plodiny, ktorá sa pestuje.*

Záver

Spoločná poľnohospodárska politika EÚ sa považuje za najintegrovanejšiu spomedzi všetkých politík. Od poslednej reformy sa mohli poľnohospodári v oveľa vyššej miere prispôsobiť požiadavkám trhu. Medzi hlavné ciele EÚ patrí vytvorenie ekoprodukcie, rozvoj vidieka, biodivezita a dobré zaobchádzanie so zvieratami.

Za hlavný prínos tejto práce považujeme naplnenie cieľa, ktorým bolo analýza a identifikácia faktorov, ktoré vplyvajú na ponuku v poľnohospodárskom odvetví v SR. Na predchádzajúcich stranách sme dospeli k nasledujúcim faktorom, ktoré vplyvajú na ponuku:

1. klesajúca a celková nízka zamestnanosť v odvetví poľnohospodárstva,
2. dosahovanie malých ziskov a tým slabá atraktivnosť pre budúcich, potenciálnych producentov,
3. veková a vzdelanostná štruktúra zamestnancov,
4. kvalita pôdy a jej dostupnosť,
5. druh pestovanej plodiny,
6. dotačná politika EÚ,
7. dopyt a jeho nákupné zvyklosti,
8. ceny výrobných vstupov,
9. zahraničná konkurencia a import jej produktov.

Okrem menovaných faktov sú ešte aj ďalšie, ktoré určuje Európska únia svojimi smernicami, a producenti nemajú inú možnosť, ako ich len akceptovať. Jedná sa napríklad o rozvoj vidieka. Producenti musia pri pestovaní plodín alebo chove zvierat dbať a používať také spôsoby, ktoré neškodia prostrediu a krajine, čo najmenej umelo zasahovať do biotopov a v maximálnej miere obmedziť používanie chemických prípravkov.

Do popredia sa dostáva najmä bioprodukcia a biopalivá. Veľký dôraz sa pritom kladie na ochranu životného prostredia a konečného konzumenta. Snaha únie je ochrana planéty pre budúce generácie a popritom snaha o zvýšenie kvality života súčasných obyvateľov planéty. Jeden prostriedok na dosiahnutie je napríklad biopalivo, ktoré by sa vyrábalo z rastlinného odpadu, ktorý produkujú domácnosti.

Na ochranu prírodných zdrojov a biodiverzity sa využíva ekologické poľnohospodárstvo. Hlavným zámerom je minimalizovať ľudský vplyv na životné prostredie a aj napriek tomu, dosiahnuť dobre fungujúci poľnohospodársky systém.

Na ochranu spotrebiteľov sa využíva zase politika kvality. Spotrebitelia majú k dispozícii značky, ktoré sú zárukou bezpečných a kvalitných produktov. Každý výrobok, ktorý je označený, sa nachádza aj v elektronickej databáze, v ktorej si môže spotrebiteľ overiť údaje o výrobku.

Prínosom tejto práce je aj upozornenie na najväčšie problémy, ktoré sa v súčasnosti vyskytujú v poľnohospodárskom odvetví. Návrhy na zlepšenie týchto komplikácií uvádzame v poslednej kapitole. Najväznejší problém – zle nastavenú dotačnú politiku – už v súčasnosti rieši aj Európska Únia. Je veľmi dôležité najmä pre menšie krajiny ako Slovensko, aby sa výška dotácie neodvíjala len od veľkosti objemu produkcie alebo od veľkosti obhospodarovanej pôdy. Týmto spôsobom dotácie plynú predovšetkým do vyspelejších hospodárstiev a deformujú tým prirodzenú hospodársku súťaž.

Na Slovensku klesá zamestnanosť v poľnohospodárskom odvetví. Stále menej ľudí prejavuje záujem angažovať sa v tomto odvetví. Okrem toho dosahujeme zápornú obchodnú bilanciu poľnohospodárskych výrobkov. Sme závislí na dovoze potravín, ktoré aj napriek opatreniam Európskej Únie a vlády SR, nie vždy spĺňajú prísne zdravotné normy.

Tento trend je veľmi nepriaznivý a nebezpečný. Zmena situácie si vyžaduje do budúcnosti rázne možno až radikálne riešenia. Ideálny stav by nastal, keby sa nám podarilo dosiahnuť potravinovú sebestačnosť. Tento cieľ si však vyžaduje celkovú zmenu v doterajších systémoch, dotačných politikách ale najmä zmenu v myslení celého obyvateľstva.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje:

EUROPEAN UNION. 2012. *The Common Agricultural Policy*, Luxembursko: Publications Office of the European Union, 2012. 16 s. ISBN: 978-92-79-22067-8

EURÓPSKY DVOR AUDÍTOROV: *Výročná správa za rozpočtový rok 2011 – informatívna správa*, Luxembursko: Publications Office of the European Union, 2012. 22 s. ISBN 978-92-9237-796-0

GRZNÁR, Miroslav. 2011. *Podnikanie v agropotravinárstve*, Bratislava: Ekonóm 2011. 153 s. ISBN 978-80-225-32730-0

IZAKOVOČOVÁ, Zita a kolektív. 2008. *Hodnotenie poľnohospodárskej krajiny v tranzitívnej ekonomiky*. Bratislava: Ústav krajiny ekológie Slovenská akadémia vied, 2008. 298 s. ISBN: 978-80-89325-01-6

KOLEKTÍV AUTOROV: Dvor audítorov. 2012. *Výročná správa za rozpočtový rok 2011 – informatívna správa*, Luxembursko: Publications Office of the European Union 2012. 46 s. ISBN 978-92-9237-796-0

KOLEKTÍV AUTOROV: Pôdohospodárska platobná agentúra. 2012. *Výročná správa Pôdohospodárskej platobnej agentúry za rok 2011*, Bratislava: Vydavateľstvo NOI, 2012. 25 s. ISBN: 978-80-969904-3-6

KOLEKTÍV AUTOROV. 2012. *Europe in Figures: Eurostat yearbook 2012*, Luxembursko: Publications Office of the European Union, 2013. xxx s. ISBN 978-92-79-22085-2

KUPKA, Jozef. 2011. *Štruktúra zamestnancov v poľnohospodárstve*, Bratislava: Štatistický úrad SR, 2011. 15s. ISBN 978-80-8121-159-1

MPaRV. 2012. *Správa o poľnohospodárstve a potravinárstve v Slovenskej republike za rok 2011*. Bratislava: Merkury spol. s r. o., 2012. 64 s. ISBN 978-80-8058-584-6. Dostupné na internete: <www.mpsr.sk/index.php?navID=122&id=6916>

VIDOVÁ, Jarmila. 2012. *Hospodárska politika Európskej únie*. Bratislava: Ekonóm, 2012. 70 s. ISBN: 978-80-225-3452-2

Internetové zdroje:

EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-03-09]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/faq/facts/index_en.htm>

EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-12-09]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/faq/rurdev/index_en.htm>

EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-23-09]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/index_en.htm>

EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-30-09]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/agricultural/2011/pdf/overview_en.pdf>

EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-30-09]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/statistics/agricultural/2011/pdf/c5-1-351_en.pdf>

EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-20-10]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/envir/index_en.htm>

EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-15-10]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/organic/organic-farming/what-organic_en>

EURÓPSKA KOMISIA: portál Európskej Únie. [online]. [cit. 2012-10-11]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/agriculture/quality/index_en.htm>

GREENPEACE SLOVAKIA: portál ochranárov životného prostredia. [online]. [cit. 2012-23-12]. Dostupné na internete: <www.greenpeace.org/slovakia/sk/novinky/Kriticky-moment-pre-biopaliva>

GYMNÁZIUM F. V. SASINKA: internetový portál gymnázia. [online]. [cit. 2013-06-04]. Dostupné na internete: <<http://www.geoska.sk/news/pedosfera/>>

INFOWEBY: všeobecný informačný portál. [online]. [cit. 2013-06-04]. Dostupné na internete: <<http://www.infoweby.sk/slovensko/geografia/363-urodnost-pod>>

MINISTERSTVO PÔDOHOSPODÁRSTVA A ROZVOJA VIDIEKA: portál ministerstva SR. [online]. [cit. 2012-25-12]. Dostupné na internete: <www.mpsr.sk/sk/?navID=257>

PÔDOHOSPODÁRSKA PLATOBNÁ AGENTÚRA: portál Slovenskej platobnej agentúry. [online]. [cit. 2012-25-12]. Dostupné na internete: <www.apa.sk/index.php?navID=2>

STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-23-12]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/files/tab-4.pdf>>

STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-23-12]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/files/tab-5.pdf>>

STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-17-04]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=6899>>

STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-25-12]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=53828>>

STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-16-04]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=4586>>

STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-17-04]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=42032>>

STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-17-04]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=4787>>

STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2013-06-04]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=57488>>

STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-25-12]. Dostupné na internete: <portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=53848>

TREND: Brusel otáča. Plánuje obmedziť podporu biopalív. In: portál Trend. [online]. September 2012 [cit. 2012-23-12]. Dostupné na internete: <<http://ekonomika.etrend.sk/svet/Brusel-otaca-planuje-obmedzit-podporu-biopaliv.html>>

UNIVERZITNÁ KNIŽNICA: portál Prešovskej Univerzity. [online]. [cit. 2012-25-12]. Dostupné na internete: <www.pulib.sk/elpub2/FM/Kotulic11/pdf_doc/10.pdf>

ÚRAD PRIEMYSELNÓHO VLASTNÍCTVA SR: portál vlády SR. [online]. [cit. 2012-23-12]. Dostupné na internete: <www.indprop.gov.sk/?ochrana-zemepisnych-oznaceni-a-oznaceni-povodu-polnohospodarskych-vyrobkov-a-potravin-na-urovni-eu>

VÝSKUMNÝ ÚSTAV PÔDOZNALECTVA A OCHRANY PÔDY: informačný portál VUPOP. [online]. [cit. 2013-06-04]. Dostupné na internete: <http://www.podnemapy.sk/portal/verejnost/tpk_pp/tpk.aspx>

Ostatné:

CD MPaRV SR, VÚEPP, Bratislava, prevzaté s úpravou z práce Z. Chrastinová: *Zhodnotenie ekonomickej efektívnosti poľnohospodárskej výroby podľa právnych foriem hospodárenia*. Ekonomika poľnohospodárstva, XI. 2011, č.1.

KOTULIČ – ADAMIŠIN. 2009. *Analýza rozpočtových nákladov EÚ na spoločnú poľnohospodársku politiku z pohľadu riadenia verejných financií*: VEGA 1/0403/09. Prešov, Katedra manažmentu PU v Prešove, 2009. s. 99 - 111

Zoznam príloh

Príloha č. 1. : Grafický prehľad ochranných značiek EÚ

Príloha č. 2: Najčastejšie konzumované potraviny na Slovensku na osobu vo
vybratých jednotkách

Príloha č. 2

Druh potravín	Merná jednotka	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Mäso spolu	kg	61,6	61,1	59	58,2	58,7	55,8
z toho							
bravčové	kg	32,9	32,2	32,2	32,3	32	30,8
hovädzie a teľacie	kg	6,2	5,3	5,4	5	4,4	4,3
hydina	kg	21,1	22,3	19,9	19,3	20,7	19
Ryby a rybacie výrobky	kg	4,4	5,1	4,7	4,9	4,6	5,1
Tuky a oleje spolu	kg	23,8	23,3	21,8	23	23,6	23,1
z toho							
maslo	kg	2	2	2,1	2,2	2,8	2,6
rastlinné jedlé tuky a oleje	kg	18,4	18,2	16,5	17,3	17,7	17,4
Mlieko a mliečne výrobky spolu	kg	154,6	152,4	153,4	153	153,8	162,8
Mlieko konzumné	kg	55,7	55,9	52,4	48,3	49,5	54,5
Syry a tvarohy	kg	9,1	9,5	9,8	9,2	9,8	9,9
Vajcia	kusy	199	207	205	204	197	208
Cukor	kg	34	31,9	29,8	34,5	33,4	34,3
Zemiaky	kg	60,3	58,6	58,7	55,1	53,8	47,6
Pšeničná múka	kg	76,3	72,3	72,6	73,2	69,3	68,4
Zelenina a zeleninové výrobky	kg	86,7	88	88,4	100,6	102,5	94,6
Ovocie a ovocné výrobky	kg	52,6	54	60,3	65	55,3	53,6
Nealkoholické nápoje	l	183	213,1	242,2	235,6	225,1	229,3
Alkoholické nápoje	l	103	105,5	106,9	106,3	106,9	96,9

STATISTICS: portál Štatistického úradu SR. [online]. [cit. 2012-17-04]. Dostupné na internete: <<http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=42032>>

Chránené označenie pôvodu (PDO)

Chránené zemepisné označenie (PGI)

Zaručená tradičná špecialita (TSG)

